

**כללי האזכור האחיד
בכתיבה המשפטית**

כללי האזכור האחיד בכתיבה המשפטית

משפטים | מחקרי משפט | עיוני משפט | משפט וממשל

כללי האזכור האחיד בכתיבה המשפטית

משפטים | מחקרי משפט | עיוני משפט | משפט וממשל

הכללים נערכו על-ידי הצוות לעדכון כללי האזכור האחיד בכתיבה המשפטית שליד כתבי העת "משפטים", "מחקרי משפט", "עיוני משפט" ו"משפט וממשל".

חברי הצוות:

מתן גולדבלט

חיים זקס

טל חבקין

ציפי חוטובלי

אורטל כפירי

אחיעד גבריאלי לוי

מיכאל סאבין

תודתנו נתונה לחברי מערכת שתמרו לגיבוש הכללים:

יעקב גורנשטיין, מיקי הימן, אמיר ויצנבליט, דני פריאל, איציק קובי, רון רוה

הפקה:

ההוצאה לאור של לשכת עורכי הדין

עריכה לשונית:

טובה אולשטיין

ההוצאה לאור של
לשכת עורכי הדין
THE ISRAEL BAR-PUBLISHING HOUSE

אפריל 2006, ניסן התשס"ו

אתר האינטרנט של צוות כללי האזכור האחיד: www.tau.ac.il/law/izkur.html

דואר אלקטרוני: izkur@post.tau.ac.il

מבוא

למעלה מעשור וחציו חלפו מאז פורסם הרוח השלישי של הוועדה לציטוט אחיד, אשר קבע את הכללים לאזכור מקורות בכתיבה משפטית הנוהגים היום בישראל: "דו"ח הוועדה לכללי הציטוט האחיד" הפרקליט לט 240 (1989). תוספת קצרה לכללים פורסמה לפני יותר מחמש שנים: "כללי הציטוט האחיד (תוספת)" הפרקליט מד 401 (1999). מטבע הדברים, כללים אלה צריכים עדכון ורענון עתיים, וזו המשימה שנטלנו על עצמנו.

הקדשנו את עיקר המאמץ לפתרון בעיות ולמקרים אשר לא ניתן להם מענה במסגרת הכללים המקוריים. עם זאת, שקדנו גם על עדכון הכללים הקיימים: ברמת המידע שהם מספקים, בנוחות השימוש בהם ובמידת דיוקם. השתדלנו לאזן ככל האפשר בין הרצון לעדכן את הכללים ולחדש מה שדרוש, לבין הצורך לשמור על עקיבותם לאורך השנים.

בין השינויים העיקריים שבכללים החדשים ניתן לסקור את אזכור שמות המחברים והמחברות כפי שהופיעו במקור, ללא קיצור שמם הפרטי לתחילית; את ציון שנת מתן פסק הדין, מבלי להסתפק בשנת פתיחת ההליך; ואת אימוצם המלא של כללי כתב העת "תרביץ" לאזכור מקורות מן המשפט העברי, וכללי ה-"Bluebook" לאזכור מקורות לועזיים.

הכללים גובשו בצוות משותף לכתבי העת "מחקרי משפט", "משפטים", "עיוני משפט" ו"משפט וממשל" ונוסחו על ידי מתן גולדבלט. הכללים הופנו לעיונם של גורמים שונים: דיקני הפקולטות ובתי הספר למשפטים, עורכי כתבי עת משפטיים, הנהלת בתי המשפט, משרד המשפטים, לשכת עורכי הדין, חברי ועדת הציטוט האחיד משנת 1989 וגורמים נוספים. ההערות שהעירו נידונו באריכות ותרמו רבות.

טל חבקין

רכו הצוות

תוכן עניינים

א. מבוא 4

ב. תוכן עניינים 1

א. כללי 1

ב. מקורות בעברית 4

חוקי יסוד, חקיקה ראשית, חקיקת משנה, הצעות חוק, תזכירי חוק, הוראות ופרוטוקולים: ישראלים, מנדטוריים ועותמניים 4

2. חיקוקים – נוסחת האזכור הכללית 4

2.1 כללי 4

2.2 הפניה לסעיף והפניה למספר העמוד הספציפי 4

2.3 שם החיקוק 4

2.4 שנת החיקוק העברית 5

2.5 שנת החיקוק הלועזית 5

2.6 שם הקובץ 5

2.7 שנת הקובץ 5

3. חוקי יסוד וחוקים 6

3.1 כללי 6

3.2 הפניה ל"ספר החוקים" ול"עתון הרשמי" לאחר קום המדינה 6

3.3 תיקון עקיף 6

3.4 נוסח חדש 7

3.5 חוקי תקציב 7

4. חקיקת משנה 7

5. הצעות חוק 8

5.1 כללי 8

5.2 הצעות לתיקון עקיף 8

5.3 הצעות חוק שפורסמו ב"דברי הכנסת" 8

5.4 דברי הסבר 8

6. תזכירי חוק 9

7. חקיקה מנדטורית 9

7.1 כללי 9

7.2 אזכור חקיקה מנדטורית באנגלית 9

8. חקיקה עותמנית 10

9. דברי הכנסת 10

10	כללי	9.1
10	הכרך	9.2
11	השנה העברית	9.3
11	הצעות חוק שפורסמו ב"דברי הכנסת"	9.4
11	פרטי הצעת החוק	9.4.1
11	פרטי מקום הפרסום	9.4.2
11	ישיבות מועצת העם ומועצת המדינה הזמנית	10
11	פרוטוקולים של ישיבות ועדות הכנסת ועדות משנה של הכנסת	11
11	כללי	11.1
12	פרוטוקולים שפורסמו באינטרנט	11.2
12	כתבי אמנה	12
12	כללי	12.1
12	מידע נוסף	12.2
13	הנחיות היועץ המשפטי לממשלה והנחיות גופים נוספים	13
13	כללי	13.1
13	קובץ ישן	13.2
13	הנחיות והוראות של גופים נוספים	13.3
13	הנחיות והוראות שפורסמו באינטרנט	13.4
14	פקודות והוראות: צבא, משטרה, שירות בתי הסוהר ושירותי כבאות והצלה	14
13	כללי	14.1
14	קיצורים של סוגי פקודות והוראות	14.2
14	פקודות והוראות שפורסמו באינטרנט	14.3
14	החלטות של גופים שלטוניים	15
14	כללי	15.1
14	מספר ההחלטה	15.2
15	הגוף המחליט	15.3
15	תאריך ההחלטה	15.4
15	החלטות שפורסמו באינטרנט	15.5
15	חוות דעת	16
15	כללי	16.1
15	זהותו של מוציא חוות הדעת	16.2
16	תאריך מתן חוות הדעת	16.3
16	חוות דעת שפורסמו באינטרנט	16.4

16	פסיקה ישראלית
16	17 פסקי דין ישראלים שפורסמו בקובץ מודפס
16	17.1 כללי
16	17.2 סוג ההליך ומספר התיק
17	17.3 פרטי הערכאה
18	17.4 שמות הצדדים
19	17.5 מפריד בין צדדים
20	17.6 סדרות פסקי הדין
21	17.7 כרך וחלק
21	17.8 מספר העמוד הראשון
22	17.9 הפניה ספציפית
22	17.10 שנת מתן פסק הדין
	18 פסקי דין ישראלים שפורסמו בתקליטור או במאגר מידע שסודר את
22	פסקי הדין בו
22	18.1 כללי
23	18.2 סוג ההליך ומספר התיק
23	18.3 הסדרה במאגר המידע
24	18.4 ציון פסק הדין במאגר המידע
24	18.5 הפניה ספציפית
24	19 פסקי דין ישראלים שלא פורסמו
24	19.1 כללי
25	19.2 סוג ההליך ומספר התיק
25	19.3 הפניה ספציפית
25	19.4 תאריך מתן פסק הדין
25	19.5 פסקי דין שפורסמו באינטרנט
25	20 פסקי דין מנדטוריים
26	20.1 שמות הסדרות
26	20.2 סוג הערכאה ומקומה
26	21 פסקי דין רבניים
26	21.1 פסקי דין רבניים שפורסמו
27	21.2 פסקי דין רבניים שלא פורסמו
27	ספרות בעברית
27	22 ספרים
27	22.1 כללי
27	22.2 שם המחבר

28	שם הספר	22.3
29	מספר הכרך	22.4
29	הפניה ספציפית	22.5
30	המהדורה	22.6
30	שם העורך	22.7
31	שם המתרגם	22.8
31	שנת פרסום הספר	22.9
32	מאמרים ועבודות אחרות שפורסמו בספרים	22.10
32	מידע נוסף	22.11
32	ספרים שפורסמו באינטרנט	22.12
32	מאמרים בכתבי עת, בעיתונות יומית, במגזינים ובספרים	23
32	כללי	23.1
33	שם מחבר המאמר	23.2
33	שם המאמר	23.3
34	שם כתב העת	23.4
34	מספר הכרך	23.5
35	מספר החוברת	23.6
35	עמוד תחילת המאמר	23.7
35	הפניה ספציפית	23.8
35	שנת הפרסום	23.9
36	מאמרים שפורסמו בספרים	23.10
37	מאמרים שפורסמו באינטרנט	23.11
37	עבודות תזה ודוקטורט	24
37	כללי	24.1
38	עבודות תזה ודוקטורט שפורסמו באינטרנט	24.2
38	חיבורים שלא פורסמו	25
38	חיבורים שלא ידוע מועד פרסומם הצפוי, או שאינם צפויים להתפרסם כספר או כמאמר	25.1
38	חיבורים שמועד פרסומם ומקום פרסומם ידועים	25.2
38	התכתבויות	25.3
39	ראיונות	25.4
40	מקורות המשפט עברי	
40	כללי	26
40	תורה שבכתב ותורה שבעל פה	27
40	מקרא	27.1

40	משנה	27.2
41	תלמוד בבלי	27.3
41	תלמוד ירושלמי	27.4
41	ספרות חז"ל אחרת וספרות רבנית	28
41	כללי	28.1
41	שם החיבור	28.2
42	הפניה ספציפית	28.3
42	פרטי המהדורה	28.4
42	ספרים ומאמרים כלליים	29
43	ג. מקורות לועזיים	
43	כללי	30
43	דוגמות	31
44	חוקות – ארצות הברית	31.1
44	חוקים – ארצות הברית	31.2
44	חוקים – אנגליה	31.3
44	פסקי דין – ארצות הברית	31.4
46	פסקי דין – מדינות אחרות	31.5
47	ספרים	31.6
48	מאמרים בכתבי עת	31.7
49	מאמרים שפורסמו בספרים	31.8
50	ד. מקורות משפטיים באינטרנט	
50	מקורות בעברית באינטרנט	32
50	כללי	32.1
50	מקורות לא רשמיים שמופיעים רק באינטרנט	32.2
51	מקורות רשמיים ומקורות שמופיעים בפורמט מודפס	32.3
52	מקורות לועזיים שמופיעים באינטרנט	33
53	ה. אזכור חוזר	
53	כללי	34
53	מונחים	34.1
53	שם המקור	34.2
54	כינוי מקוצר	34.3
55	כללי האזכור החוזר	35
55	כללי	35.1
56	תחיקה	35.2
56	מאמרים שפורסמו בספרים	35.3

57	35.4	שם המקור וכינוי מקוצר
57	35.5	הפניה לאזכור המלא
58	35.6	הפניה ספציפית
59	35.7	מקורות לוועזים
60		1. נספחים
60		נספח א: קיצורים בהפניות בהערות שוליים
60		נספח ב: קבצי חקיקה ישראלים ומנדטוריים וקיצוריהם
60		נספח ג: סוגי פקודות והוראות וקיצוריהן
61		נספח ד: קיצורי סוגי הליכים
64		נספח ה: סוגי ערכאות
65		נספח ו: מקומות מושב הערכאות וקיצוריהם
65		נספח ז: סדרות פסקי דין ישראלים ומנדטוריים וקיצוריהן
66		נספח ח: מדינות, אזורי חסות וערים בארצות הברית וקיצוריהם
68		נספח ט: סדרות עיקריות של פסקי דין אמריקניים וקיצוריהן
71		נספח י: סדרות עיקריות של פסקי דין אנגליים וקיצוריהן
73		מפתח עניינים

א. כללי

- 1.1. מטרת כללים אלה היא לסייע באזכור מקורות בכתיבה משפטית. האזכור ימסור לקורא את מרב המידע הדרוש על המקור המאוזכר בצורה אחידה וקצרה ככל האפשר.
- 1.2. מבנה האזכור הוא פרטי המקור המאוזכר והפניה למקום הפרסום שלו, בהתאם לכללים המפורטים להלן. דוגמה:
ע"פ 36/70 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד כה(1) 339 (1971).
- 1.3. בעת ייחוס דברים למקור מסוים ובעת ציטוט מפורש עדיף להפנות למקור הראשוני שעליו מסתמכים. באין אפשרות להפנות אליו יש לציון בהפניה כי הדברים מובאים מתוך מקור משני. לשם כך ניתן להיעזר במלות קישור שונות: כפי שמופיע, כפי שצוטט, כפי שהוזכר, כפי שנדון, כפי שתורגם וכדומה. דוגמה:
"משפט צבאי הוא למשפט כשם שמוסיקה צבאית למוסיקה"¹.
-
- 1 דברים המיוחסים לג'ורג' קלמנסו, כפי שהם מופיעים אצל אריאל בנדור "אווירת-צבא בביקורת שיפוטית – בין שפיטות לפופולריות – בעקבות בג"צ 3959/99 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הוועדה לעיון בעונש" פלילים ט 413, 413 (2000).
- 1.4. ככלל יופיע האזכור בהערות השוליים. אולם אם פרטי המקור המאוזכר מופיעים בטקסט העיקרי, תופיע רק ההפניה בהערת שוליים. דוגמה:
כך טוען ג' טדסקי במאמרו "הגנה על סודות עסקיים"².
-
- 2 הפרקליט לה 5 (1983).
- 1.5. סימון הערת השוליים ימוקם לאחר סימן הפיסוק.
- 1.6. כאשר מאזכרים מקור בהערת שוליים, ניתן להשתמש בקיצורים המופיעים להלן בנספח א לציון הפניות לחלקים מסוימים מתוכו, כגון סעיפים או עמודים.

- 1.7. אזכורי שמות, למעט שמות בעלי דין בפסקי דין, יובאו כפי שהופיעו במקור. דוגמות:
- מאיר שמגר "המשפט בשירות הדמוקרטיה – דברים בטקס קבלת תואר דוקטור כבוד למשפטים" **משפטים** כ 227 (1991).
- דוד מ' ששון **דיני ביטוח** (1988).
- ש"ז פלר "'לשון הרע – עבירה' ומשמעות הדרישה 'בכוונה לפגוע' – מחשבה שנייה (ע"פ 506/89)" **משפטים** כג 515 (1994).
- יחיאל קפלן ורונון פרי "על אחריותם בנזיקין של סרבני-גט" **עיוני משפט** כח 773 (2005).
- 1.8. אם שני מספרים עוקבים זה אחרי זה או שתי מילים עוקבות זו אחרי זו, ולא ניתן להבחין ביניהם באמצעות הדגשה או מרכאות, יש להפריד ביניהם בפסיק. דוגמות:
- בין כרך ומספר עמוד שבאים שניהם באותיות או במספרים: ד"כ 5, 1743 (התש"י).
- בין מספרי עמודים: ליאון שלף "סוף מאסר בחנינה תחילה" **הפרקליט** מד 72, 80 (1998).
- בין פרטים ביבליוגרפיים שונים: דניאל פרידמן **דיני עשיית עושר ולא במשפט** כרך א (מהדורה שניה, 1998).
- 1.9. כאשר מציינים בעברית טווח מספרים, ומפרידים בין שני המספרים במקף, יש לכתוב את המספרים מימין לשמאל: המספר הנמוך יותר מימין למקף, והגדול יותר – משמאל למקף. דוגמות:
- ס' 37-40 לפקודת התעבורה [נוסח חדש].
- ע"פ 20/51 **פודמסקי נ' היועץ המשפטי**, פ"ד ה 1187, פס' 4-6 (1951).
- דני סטטמן "פגיעה ברגשות דתיים" רב-תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית – **ספר הזיכרון לאריאל רחן-צבי ז"ל** 133, 169-173 (מנחם מאוטנר, אבי שגיא ורונון שמיר עורכים, 1998).
- כאשר מציינים בלועזית טווח מספרים, יש לכתוב את המספרים לפי הכללים הנוהגים בשפת המקור. דוגמה:
- Bob Woodward & Scott Armstrong, *The Brethren: Inside the Supreme Court* 42-49 (1979).

- אולם באזכור חוזר בעברית של מקור לועזי, יש לכתוב את המספרים מימין לשמאל. דוגמה:
- Woodward & Armstrong, לעיל ה"ש 87, בעמ' 42-49.
- 1.10. כשמציינים שנים עבריות כתאריך או ככרך בסדרה, תופיע בראשית ציון השנה האות ה"א (שפירושה ה' אלפי שנים) ללא גרש. דוגמות:
- חוק המחצאת חיובים, התשכ"ט-1969.
- רשימת שמות מאת ועדת השמות הממשלתית, י"פ התשס"ו 1482.
- ה"פ (מחוזי י-ם) 186/96 בנייני מידות בע"מ נ' עיריית ירושלים, פ"מ התשנ"ז(2) 418 (1998).
- משפט והיסטוריה** (דניאל גוטוויין ומנחם מאוטנר עורכים, התשנ"ט).
- 1.11. ניתן להוסיף הסבר קצר על קטע מאזכר או ציטוט קצר מתוכו בסוגריים לאחר האזכור. אם מעוניינים להוסיף מספר פריטי מידע, יש להפריד ביניהם בנקודה ופסיק. דוגמות:
- ע"א 461/62 **צים חברת השיט הישראלית בע"מ נ' מזיאר**, פ"ד יז 1319, 1333 (1963) (השופט זילברג).
- ע"ב 1/65 **ירדור נ' יושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית**, פ"ד יט(3) 365 (1965) (פסילת רשימה מלרוץ לכנסת אף בהעדר הסמכה בחוק).
- בג"ץ 56/68 **שליט נ' שר הפנים**, פ"ד כג(2) 477, 513 (1970) ("דיבור שבחיקוק הוא יצור החי בסביבתו").
- דפנה ברק-ארז "הגנת ההסתמכות במשפט המנהלי" **משפטים** כז 17, 61-63 (1996) (הסתמכות על עסקאות טיעון).
- ע"פ 722/85 **מדינת ישראל נ' אשכנזי**, פ"ד מ(2) 361, 366-369 (1986) (המשנה לנשיא בן-פורת; הלכה זו נהפכה לבסוף בדנ"פ 4390/91 **מדינת ישראל נ' חגי יחיא**, פ"ד מז(3) 661 (1993)).
- 1.12. הפניה לכללים אלה תהיה כך:
- הצוות לעדכון הכללים לאזכור האחד של מקורות בכתיבה המשפטית **כללי האזכור האחד בכתיבה המשפטית** (2006).

ב. מקורות בעברית**חוקי יסוד, חקיקה ראשית, חקיקת משנה, הצעות חוק, תזכירי חוק, הוראות ופרוטוקולים: ישראלים, מנדטוריים ועותמניים****2. חקיקים – נוסחת האזכור הכללית****2.1. כללי**

הנוסחה הכללית לאזכור חוקי יסוד, חקיקה ראשית, חקיקת משנה, הצעות חוק, תזכירי חוק והודעות ב"רשומות" (שייקראו בנוסחה "חיקוק") היא זו:
 [הפניה לסעיף] [ל] [שם החיקוק], [שנת החיקוק]
 [העברית] [-] [שנת החיקוק הלועזית], [שם הקובץ בקיצור]
 [שנת הקובץ] [מספר העמוד הראשון], [מספר העמוד הספציפי]
 דוגמות:

חוק איסור נהיגה ברכב בחוף הים, התשנ"ז-1997, ס"ח 84.

הצעת חוק החוזים (חלק כללי), התש"ל-1970, ה"ח 129.

תקנות הנמלים (תיקון מס' 3), התשמ"א-1981, ק"ת 956.

הודעה בדבר קביעת הדרכים והתנאים למינויו של היועץ המשפטי לממשלה, י"פ התש"ס 4894.

2.2. הפניה לסעיף והפניה למספר העמוד הספציפי

דרך המלך היא להפנות לסעיף בחיקוק, ולא למספר עמוד. אם לא ניתן לעשות זאת, או אם מעוניינים בהפניה למספר העמוד, יש להפנות למספר העמוד הספציפי. אם האזכור נכתב בהערת שוליים, ניתן להשתמש בקיצורים המופיעים להלן בנספח א. דוגמות:

ס' 2 לחוק שכר מינימום, התשמ"ז-1987.

ת' 3, 5-8 ו-15 לתקנות השבת אבידה, התשל"ג-1973.

דברי הסבר להצעת חוק הרשות הלאומית לבטיחות בדרכים, התשס"ו-2005, ה"ח הממשלה 142, 142.

2.3. שם החיקוק

שם החיקוק יאוזכר בדיוק כפי שהוא מופיע במקור. דוגמות:

חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (חוקת השיפוט תש"ח), התש"ט-1949,
ס"ח 55.

חוק הנכים (תגמולים ושיקום) [נוסח משולב], התשי"ט-1959, ס"ח 276.

חוק הביטוח הלאומי [נוסח משולב], התשנ"ה-1995, ס"ח 210.

2.4. שנת החיקוק העברית

אם אין מופיעה שנה עברית בפרסום המקורי, אין לציין אותה. יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון השנה. אין לשים רווח בין השנה העברית למקף. דוגמות:

חוק העונשין, התשל"ז-1977, ס"ח 226.

חוק העונשין (תיקון מס' 39) (חלק מקדמי וחלק כללי), התשנ"ד-1994, ס"ח 348.

2.5. שנת החיקוק הלועזית

אם אין מופיעה שנה לועזית בפרסום המקורי, אין לציין אותה. אין לשים רווח בין המקף לשנה הלועזית. דוגמות:

חוק מילווה בטחון, התשל"ג-1973, ס"ח 92.

הודעת המדגמים, התשמ"ט-1989, ק"ת 279.

חוק-יסוד: הממשלה, ס"ח התשס"א 158.

פקודת העיריות, נ"ח התשכ"ד 197.

2.6. שם הקובץ

רשימת קבצי החקיקה וקיצוריהם מופיעה להלן בנספח ב.

2.7. שנת הקובץ

שנת הקובץ תצוין רק אם לא הופיעה קודם כשנת החיקוק, או אם שנת החיקוק שונה משנת הקובץ. יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון שנה עברית. דוגמות:

חוק-יסוד: הכנסת, ס"ח התשי"ח 69.

חוק-יסוד: נשיא המדינה (תיקון מס' 5), ס"ח התשנ"ט 36.

החלטות בדקדוק ובמינוח של האקדמיה ללשון העברית, התשס"ג, י"פ התשס"ד
2278.

3. חוקי יסוד וחוקים
- 3.1 כללי
אזכור חקיקת יסוד וחקיקה ראשית יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה.
דוגמות:
חוק-יסוד: משק המדינה, ס"ח התשל"ה 206.
חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968, ס"ח 204.
חוק איסור הכחשת השואה, התשמ"ו-1986, ס"ח 196.
חוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, ס"ח 198.
פקודת חנינה כללית, התש"ט-1949, ע"ר תוס' א 173.
- 3.2 הפניה ל"ספר החוקים" ול"עתון הרשמי" לאחר קום המדינה
כאשר מפנים לנוסח העדכני של החוק, אין חובה לציין את מיקומו המקורי של החוק ב"ספר החוקים" או ב"עתון הרשמי"; אולם כאשר מעוניינים בהפניה למיקום המקורי, יש להפנות לשם בהערות שוליים לפי צורת ההפניה הרגילה.
דוגמות:
חוק-יסוד: הכנסת.
אבל: חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 36), ס"ח התשס"ד 336.
חוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957.
אבל: ס' 28(ד) לחוק הסכמים קיבוציים, התשי"ז-1957, שהוסף בחוק הסכמים קיבוציים (תיקון מס' 5), התשמ"ו-1986, ס"ח 242.
פקודת סדרי השלטון המשפט, התש"ח-1948.
אבל: הנוסח המקורי של ס' 18 לפקודת סדרי השלטון המשפט, התש"ח-1948, ע"ר תוס' א 1, 4.
- 3.3 תיקון עקיף
כדי להפנות לתיקון עקיף לחוק מתוקן – תיקון שלא בחוק שמטרתו העיקרית היא תיקון החוק המתוקן – יש להפנות לחוק המתקן ולציין בסוגריים כי מדובר בתיקון החוק המתוקן. דוגמות:
ס' 66 לחוק העובדים הסוציאליים, התשנ"ו-1996, ס"ח 152, 164 (תיקון עקיף לחוק חינוך מיוחד, התשמ"ח-1988).

ס' 8 לחוק ההסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב והמדיניות הכלכלית לשנת הכספים 2003), התשס"ג-2002, ס"ח 150, 152 (תיקון עקיף של ס' 1 לחוק מועצת הפירות (ייצור ושיווק), התשל"ג-1973).

3.4. נוסח חדש

3.4.1. אזכור נוסח חדש יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. שם הפקודה יופיע

כפי שהופיע במקור. דוגמות:

פקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971.

פקודת השטרות, נ"ח התשי"ז 12.

פקודת המיקיין [נוסח חדש], נ"ח התשכ"ח 266.

פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973, נ"ח 526.

פקודת מחלות בעלי חיים [נוסח חדש], התשמ"ה-1985, ס"ח 84.

3.4.2. אזכור הצעות נוסח חדש יהיה לפי כללי אזכור הצעות חוק, להלן כלל 5.

3.5. חוקי תקציב

חוקי תקציב יאוזכרו כחוקים רגילים. דוגמות:

חוק התקציב לשנת הכספים 1989, התשמ"ט-1989, ח"ת 17.

חוק התקציב לשנת הכספים 2004, התשס"ד-2004, ס"ח 153.

4. חקיקת משנה

אזכור חקיקת משנה יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. כללי ההפניה לקובץ שבו התפרסמו התקנות, דומים לכללים להפניה לפרסום הרשמי לעניין חקיקת יסוד וחקיקה ראשית, לעיל כלל 3.2. דוגמות:

תקנות הגנת הדייר (דמי שכירות בדירות ובבתי עסק), התשכ"ו-1966, ק"ת 2066.

תקנות להסדרת הפיקוח על כלבים, התשס"ה-2005, ק"ת 362.

צו המועצות המקומיות (עיר יזרעאל – עפולה) (תיקון), התש"ט-1948, ע"ר תוס' ב 17.

חוק עזר לחדרה (סלילת רחובות), התשנ"ה-1994, ק"ת חש"ם 38.

צו היטלי סחר (היטל היצף על יבוא לוחות גבס מארה"ב), התשנ"ז-1996, ק"ת מק"ח 20.

- 5. הצעות חוק**
- 5.1 כללי**
- אזכור הצעות חוק יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. **חובה** להפנות תמיד לקובץ הצעות החוק. דוגמות:
- הצעת חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות חוץ), התשי"ד-1954, ה"ח 204.
- הצעת חוק המרשם בפלילים, התשל"ה-1975, ה"ח 305.
- הצעת חוק רשות שדות התעופה (תיקון מס' 4), התש"ן-1990, ה"ח 134.
- הצעת חוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו, ה"ח התשנ"ב 60.
- הצעת חוק הדגל והסמל (תיקון מס' 4) (המנון המדינה), התשס"ג-2002, ה"ח הכנסת 66.
- הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 36) (הצהרת אמונים), ה"ח הכנסת התשס"ד 38.
- הצעת חוק ההתיישנות, התשס"ד-2004, ה"ח הממשלה 611.
- הצעת חוק-יסוד: משק המדינה (תיקון מס' 11), ה"ח הממשלה התשס"ג 461.
- הצעת נוסח חדש לפקודת הסדר זכויות במקרקעין, ה"ח התשכ"ו 395.
- הצעת פקודת האגודות השיתופיות [נוסח חדש], התשמ"ח-1987, ה"ח 1025.
- 5.2 הצעות לתיקון עקיף**
- כדי להפנות להצעת תיקון עקיף לחוק – הצעה לתיקון שלא בחוק שמטרתו העיקרית היא תיקון החוק המיועד לתיקון – יש להפנות להצעת החוק המתקן ולציין בסוגריים כי מדובר בהצעה לתיקון החוק המיועד לתיקון. דוגמה:
- ס' 15 להצעת חוק המחשבים, התשנ"ד-1994, ה"ח 478, 484 (הצעה לתיקון עקיף של ס' 1 לחוק האזנת סתר, התשל"ט-1979).
- 5.3 הצעות חוק שפורסמו ב"דברי הכנסת"**
- אזכור הצעות חוק שפורסמו בקובץ "דברי הכנסת" יהיה לפי כללי האזכור מ"דברי הכנסת", להלן כלל 9.4.
- 5.4 דברי הסבר**
- לפני הפניה לדברי הסבר להצעת חוק יש לציין כי מדובר בדברי הסבר. דוגמות:
- דברי הסבר להצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 12), התשל"ח-1978, ה"ח 202.
- דברי ההסבר לס' 100 בהצעת חוק החברות, התשנ"ו-1995, ה"ח 2, 39.

6. תזכירי חוק

אזכור תזכירי חוק יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. אין להזכיר קובץ או שנת קובץ. דוגמה:
תזכיר חוק תובענות ייצוגיות, התשס"ה-2005.

7. חקיקה מנדטורית

7.1. כללי

אזכור חקיקה מנדטורית יהיה לפי הנוסחה הכללית לאזכור חקיקה. כללי ההפניה לקובץ שבו התפרסם החיקוק, דומים לכללים להפניה לפרסום הרשמי לעניין חקיקה ישראלית, לעיל כלל 3.2. כאשר מפנים לנוסח העברי של חיקוק, יש לציין רק את העמוד הראשון שבו מופיע החיקוק בנוסח העברי, ואין צורך לאזכר את העמוד הראשון בנוסח האנגלי. דוגמות:

פקודת העתונות, 1933.

פקודת הפיצויים (הגנה), 1940.

תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945, ע"ר תוס' 2, 858.

סיכום דו"ח על הסגר ומחלות מנגעות לשבוע המסתיים ביום 24.8.46, ע"ר 1946, 713.

פקודה הבאה לתקן את החוק בענין שער הרבית החוקי, חא"י ב 749.

7.2. אזכור חקיקה מנדטורית באנגלית

אזכור חקיקה מנדטורית באנגלית יהיה בהתאם לאזכורה בעברית. רשימת קבצי החקיקה וקיצוריהם מופיעה להלן בנספח ב. אם החקיקה לא פורסמה בפרסום רשמי, יש לאזכר את מקום פרסומה לפי הכללים לאזכור מקורות לועזיים, להלן כלל 30. דוגמות:

An Ordinance to declare the Law of Bankruptcy, P.G. 1931, 178.

Cinematograph Films (Amendment) Ordinance, 1931, P.G. Supp. I 7.

Bankruptcy Ordinance, 1936, P.G. Supp. I 21.

Charities (Public Trustee) Rules, 1947, P.G. Supp. II 979.

Food Control (Prohibition of Slaughter of Cattle) (Revocation) Order, 1947, P.G. Supp. II 1346.

Bee Protection Ordinance, III ANNOTATED LAWS OF PALESTINE 7 (A. M. Apelbom ed., 1945).

Company Ordinance, 1921, 1 LEGISLATION OF PALESTINE, 1918-1925, at 657 (Norman Bentwich compiler, 1926).

8. חקיקה עותמנית

מאחר שאין נוסח רשמי לחקיקה העותמנית, יש להפנות לנוסח מתורגם שלה. יש לציין את החוק או את הסעיפים הרלוונטיים, ואחריהם יצוין הספר שבו מופיע תרגומם לעברית. הכללים לאזכור ספרים מופיעים בכלל 22 להלן. אם לא ניתן להבחין בין החוק או הסעיפים לבין פרטי הספר, יבוא ביניהם פסיק, כאמור בכלל 1.8 לעיל. דוגמות:

ס' 2 למגילה או מגילת אחכאם אל עדליה (קבץ-דיני-הצדק) 8 (גד פרומקין מתרגם, 1928).

כלל 69 מהפיקה, עלי חידר מגילה או מגילת אחכאם אל עדליה (קובץ דיני צדק) (פניני חכמים) – ספר ראשון – מאה כללים מהפיקה 81 (ברוך נאה מתרגם, התרצ"ז).

ס' 634 למגילה, עלי חידר מגילה או מגילת אחכאם אל אדליה – קובץ דיני הצדק (פניני חכמים) – ספר הערביות, ההמחאה ודיני הלואות וחובות 20 (ברוך נאה מתרגם, 1936).

חק על האגודות (1909) קובץ החוקים העותמניים כרך א 184 (מהדורה שנייה, מ' לאניאדו מתרגם, 1954).

9. דברי הכנסת

9.1 כללי

הנוסחה לאזכור "דברי הכנסת" היא זו:
ד"כ [כרך] [עמוד] [שנה עברית]]
דוגמות:

ד"כ 9822, 139 (התשנ"ד).

9.2 הכרך

אם הכרך כרוך וממוספר, יש לכתוב את מספרו. בין מספר הכרך למספר העמוד יבוא פסיק, בהתאם לכלל 1.8 לעיל. אם הכרך אינו כרוך וממוספר, יש לכתוב את השנה העברית.

- 9.3. השנה העברית
אם השנה העברית צוינה כמספר כרך, אין לכתוב אותה שנית בסוגריים בסוף האזכור. דוגמה:
ד"כ התשנ"ה 19.
- 9.4. הצעות חוק שפורסמו ב"דברי הכנסת"
הנוסחה לאזכור הצעות חוק שפורסמו ב"דברי הכנסת", היא זו:
[פרטי הצעת החוק], [פרטי מקום הפרסום]
דוגמה:
הצעת חוק אימוץ ילדים (ביטול סעיף דת), התשנ"ד-1994, ד"כ 139, 10233 (התשנ"ד).
- 9.4.1. פרטי הצעת החוק
פרטי הצעת החוק – שם הצעת החוק, השנה העברית והשנה הלועזית – יאזכרו כפי שהופיעו במקור, ולפי הכללים הרגילים לאזכור הצעות חוק, לעיל כללים 5.1, 5.2 ו-5.4.
- 9.4.2. פרטי מקום הפרסום
פרטי מקום הפרסום יובאו לפי הכללים לאזכור "דברי הכנסת", לעיל כללים 9.1-9.3.
10. ישיבות מועצת העם ומועצת המדינה הזמנית
נוסחת האזכור של מקורות מתוך כרכי "מועצת המדינה הזמנית" היא זו:
מועצת המדינה הזמנית [מספר הכרך באותיות עבריות], ישיבה [מספר הישיבה], [מספר העמוד]
דוגמה:
מועצת המדינה הזמנית א, ישיבה ב, 9.
11. פרוטוקולים של ישיבות ועדות הכנסת וועדות משנה של הכנסת
- 11.1. כללי
הנוסחה לאזכור פרוטוקולים של ישיבות ועדות הכנסת השונות היא זו:

פרוטוקול ישיבה מס' [מספר הישיבה] של [שם הוועדה],
הכנסת ה-[מספר הכנסת], [מספר העמוד] ([תאריך לועזי מלא
של הישיבה])

דוגמה:

פרוטוקול ישיבה מס' 110 של ועדת החוקה, חוק ומשפט, הכנסת ה-14, 16
(3.11.1997).

11.2. פרוטוקולים שפורסמו באינטרנט

אם פרוטוקול פורסם באינטרנט, ניתן לאזכר אותו בהתאם לכלל 32.3 להלן.

12. כתבי אמנה

12.1. כללי

הנוסחה לאזכור אמנות שפורסמו ב"כתבי אמנה", היא זו:

[שם האמנה בעברית], כ"א [מספר הכרך], [מספר העמוד]
([פרטי חתימה])

אם מדובר באמנה רב צדדית, יש לציין בפרטי החתימה את המילים "נפתחה
לחתימה ב-" ומיד אחר כך את שנת החתימה הלועזית (ללא רווח בין המקף
לשנה). אם מדובר באמנה דו צדדית, יש לציין בפרטי החתימה את המילים
"נחתמה ב-" ומיד אחר כך את שנת החתימה הלועזית (ללא רווח בין המקף
לשנה). דוגמות:

אמנה בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם, כ"א 1, 65 (נפתחה לחתימה ב-
1948).

אמנה בינלאומית בדבר זכויות אזרחיות ומדיניות, כ"א 31, 269 (נפתחה לחתימה ב-
1966).

הסכם ממלכת-הירדן ההאשמית - ישראל על שביתת נשק כללית, כ"א 1, 35 (נחתמה
ב-1949).

12.2. מידע נוסף

ניתן להוסיף מידע רלוונטי נוסף, כגון שנת האשרור ושנת הכניסה לתוקף, בסוף
האזכור בסוגריים, בהתאם לכלל 1.11. דוגמה:

אמנה בדבר זכויות הילד, כ"א 31, 221 (נפתחה לחתימה ב-1989) (אשררה ונכנסה
לתוקף ב-1991).

13. הנחיות היועץ המשפטי לממשלה והנחיות גופים נוספים

13.1. כללי

הנוסחה לאזכור הנחיות היועץ המשפטי לממשלה היא זו:

" [כותרת ההנחיה] " הנחיות היועץ המשפטי לממשלה [מספר סידורי של ההנחיה] , [מספר העמוד הספציפי] ([השנה העברית שבה הוצאה ההנחיה])
דוגמות:

"הפקדה בגנן המדינה" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 3.1003 (התשל"ה).

"עיכוב הליכים פליליים" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 4.3030, 6 (התשס"ג).

13.2. קובץ ישן

יש להעדיף הפניה לקובץ ההנחיות החדש שפורסם בשנת התשס"ד-2003. אם בכל זאת מעוניינים להפנות להנחיות שפורסמו בקובץ הישן, יש לציין זאת. דוגמה:

"ריצוי עונשי מאסר בשל אי-תשלום חוב" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה (קובץ ישן) 23.001 (התש"ל).

13.3. הנחיות והוראות של גופים נוספים

הנחיות והוראות של גופים נוספים תאוזכרנה באופן דומה. אם אין מופיעה השנה העברית, יש לציין את השנה הלוועזית. דוגמות:

"הנחיות לעריכת הסדר טיעון" הנחיות פרקליטת המדינה 8.1 (התשס"ג).

"מעילות של עובדים ונושאי משרה" הוראות ניהול בנקאי תקין 351 (2004).

"דמי ביטוח בענף רכב חובה" חוזרי ביטוח 2005-1-32 (התשס"ה).

13.4. הנחיות והוראות שפורסמו באינטרנט

אם הנחיה או הוראה פורסמו באינטרנט, ניתן לאזכר אותן בהתאם לכלל 32.3 להלן.

14. פקודות והוראות: צבא, משטרה, שירות בתי הסוהר ושירותי כבאות והצלה

14.1. כללי

הנוסחה לאזכור פקודות והוראות פנימיות של צה"ל, של משטרת ישראל, של שירות בתי הסוהר ושל שירותי כבאות והצלה היא זו:

- [סוג הפקודה או ההוראה בקיצור] [מספר הפקודה או ההוראה]
 "[שם הפקודה או ההוראה]"
 דוגמות:
- הפ"ע 5.0301 "סמכויות קציני שיפוט וסייגים לסמכויות קציני שיפוט".
 פקודת המטא"ר 11.02.07 "אבטחת מסמכים".
 פקנ"צ 03.02.00 "כללים ביחס לאסירים ביטחוניים".
- 14.2. קיצורים של סוגי פקודות והוראות
 רשימת סוגי פקודות והוראות וקיצוריהן מופיעה להלן בנספח ג.
- 14.3. פקודות והוראות שפורסמו באינטרנט
 אם פקודה או הוראה פורסמו באינטרנט, ניתן לאזכר אותן בהתאם לכלל 32.3 להלן.
15. החלטות של גופים שלטוניים
- 15.1. כללי
 הנוסחה לאזכור החלטות של גופים שלטוניים היא זו:
 החלטה [מספר ההחלטה] של [הגוף המחליט] "[שם ההחלטה]"
 ([תאריך לועזי מלא של קבלת ההחלטה])
 דוגמות:
- החלטה 1666 של הממשלה ה-30 "מינוי המועצה הישראלית לתרבות ואמנות"
 (14.3.2004).
- החלטה 1387 (י"ם/8) של הממשלה ה-30 "שימור מבנים ואתרים היסטוריים
 בירושלים" (22.1.2004).
- החלטה 972 של מועצת מקרקעי ישראל "הוראות מעבר להחלטות מועצת מקרקעי
 ישראל 737, 727, 717" (2.9.2003).
- 15.2. מספר ההחלטה
 אם אין מספר להחלטה, אין מציינים אותו. דוגמה:
 החלטה של ועדת האתיקה של הכנסת "בענין השתתפות חברי הכנסת באירועי
 תרבות שבסיומם נערך דיון בנוכחות הקהל" (6.7.2004).

- 15.3. הגוף המחליט
אם הגוף המחליט הוא הממשלה או ועדת שרים, יש לציין את מספר הממשלה. דוגמות:
החלטה 3361 של הממשלה ה-30 "הסכם שיתוף פעולה בין רשות ניירות ערך הישראלית לבין רשות ניירות ערך ההולנדית (AFM)" (6.3.2005).
החלטה חכ/167 של ועדת השרים לענייני חברה וכלכלה (קבינט חברתי-כלכלי), הממשלה ה-30 "הקמת הרשות להגנת הצרכן ולסחר הוגן" (2.8.2005).
- 15.4. תאריך ההחלטה
אם אין מופיע בהחלטה תאריך מלא, יש לציין את פרטי התאריך המופיעים בה. אם אין מופיע בהחלטה תאריך לועזי, יש לציין את התאריך העברי המופיע בה.
- 15.5. החלטות שפורסמו באינטרנט
אם החלטה פורסמה באינטרנט, ניתן לאזכר אותה בהתאם לכלל 32.3 להלן.
16. חוות דעת
- 16.1. כללי
הנוסחה לאזכור חוות דעת היא זו:
" [שם חוות הדעת] " (חוות דעת של [זהות מוציא חוות הדעת] , [תאריך לועזי מלא של מתן חוות הדעת])
דוגמות:
"בירור תלונה על שופט במהלך משפט" (חוות דעת של נציבת תלונות הציבור על שופטים, 18.11.2004).
"הצעת חוק איסור התערבות גנטית (שיבוט אדם ושינוי בתנאי רבייה) (תיקון), התשס"ד-2004" (חוות דעת של נציב הדורות הבאים, 22.3.2004).
- 16.2. זהותו של מוציא חוות הדעת
אם חוות הדעת מוצאת במסגרת מילוי תפקידו של מי שמוציא אותה, יצוין התפקיד בלבד. אם חוות הדעת מוצאת באופן פרטי, יצוינו שמו של מוציא חוות הדעת ותוארו הרלוונטי לנושא חוות הדעת, כגון תואר אקדמי או כהונה דתית.

16.3. תאריך מתן חוות הדעת

יש לציין את התאריך הלועזי המלא המופיע בחוות הדעת. אם אין מופיע בחוות הדעת תאריך מלא, יש לציין את פרטי התאריך המופיעים בה. אם אין מופיע בחוות הדעת תאריך לועזי, יש לציין את התאריך העברי המופיע בה.

16.4. חוות דעת שפורסמו באינטרנט

אם חוות דעת פורסמה באינטרנט, ניתן לאזכר אותה בהתאם לכלל 32.3 להלן.

פסיקה ישראלית17. פסקי דין ישראלים שפורסמו בקובץ מודפס17.1. כללי

הנוסחה הכללית לאזכור פסקי דין שפורסמו בקובץ מודפס, היא זו:

[סוג ההליך] [(פרטי הערכאה)] [מספר התיק] [צד א']
[מפריד בין צדדים] [צד ב'], [הסדרה שבה פורסם פסק הדין]
[כרך] [(חלק)] [עמוד תחילת פסק הדין], [הפניה ספציפית]
([שנת מתן פסק הדין הלועזית])

דוגמור:

בג"ץ 98/69 **ברגמן נ' שר האוצר**, פ"ד כג(1) 693, 698-699 (1969).

ד"נ 32/84 **עזבון וויליאמס נ' Israel British Bank (London) (in liquidation)**, פ"ד מד(2) 265, פס' 10 לפסק דינו של השופט ברק (1990).

ת"פ (מקומיים י-ם) 2857/85 **מדינת ישראל נ' אורנן**, פ"מ התשמ"ז(ג) 334 (1987).

תב"ע (אזורי ת"א) מד/708-3 **גולדמן - מדינת ישראל**, פד"ע יח, לח (1986).

17.2. סוג ההליך ומספר התיק

17.2.1 לפני מספר התיק יש לציין את סוג ההליך בקיצור. רשימת קיצורים של סוגי

ההליכים מופיעה להלן בנספח ד. אם פסק הדין ניתן בכמה הליכים, יש להפנות – על ידי ציון סוג ההליך ומספר התיק – רק להליך אחד. יש לבחור את ההליך שצוין ראשון בפרסום המודפס. אין לציין "וערער שכנגד", "ואח" וכיוצא באלו.

דוגמור:

בג"ץ 287/51 **ראם נ' שר האוצר**, פ"ד ח 494 (1954).

- ע"פ 862/80 **מדינת ישראל נ' שבירו**, פ"ד לה(2) 775 (1981).
- ע"א 6821/93 **בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי**, פ"ד מט(4) 221 (1995).
- ע"פ 2910/94 **יפת נ' מדינת ישראל**, פ"ד נ(2) 221 (1996).
- ת"א (שלום פ"ת) 1044/92 **גלזר נ' חוסרבי**, פ"מ התשנ"ט(3) 385 (1999).
- 17.2.2. אם מדובר בהליך ביניים, יש להפנות להליך הביניים ולצדדים לו. אם לא ברור ממספר התיק של הליך הביניים מהו מספר התיק של ההליך העיקרי, ניתן להוסיף לאחר מספר התיק בסוגריים את מספר התיק של ההליך העיקרי. דוגמות:
- בש"א 1481/96 **נחמני נ' נחמני**, פ"ד מט(5) 598 (1996).
- בש"א 1481/96 (ד"א 2401/95) **נחמני נ' נחמני**, פ"ד מט(5) 598 (1996).
- בה"ן 6857/00 **רוטה נ' נצבטייב**, פ"ד נד(4) 707 (2000).
- 17.2.3. כללים אלה יחולו גם על שיטת מספור התיקים החדשה, שתיכנס לתוקף במהלך שנת 2006 ותחליף את השיטה הקיימת למספור התיקים. דוגמות להמחשה בלבד:
- בג"ץ 403067-05/07 **כרמיל נ' שרת התחבורה והבטיחות בדרכים**, פ"ד סא(8) 986 (2007).
- ע"ע (ארצי) 10994-12/07 **צוק – רענן**, פד"ע מב 1327 (2007).
- 17.3. פרטי הערכאה
- אם פסק הדין ניתן בבית המשפט העליון, אין לציין את פרטי הערכאה. אם פסק הדין ניתן בערכאה אחרת, יש לציין את סוגה ואת מקום מושבה. רשימת סוגי הערכאות מופיעה להלן בנספח ה. רשימת מקומות מושב הערכאות וקיצוריהם מופיעה להלן בנספח ו. אם פסק הדין ניתן בערכאה רגילה בְּשֶׁבֶתָה כערכאה מיוחדת (למשל בבית המשפט המחוזי בְּשֶׁבֶתוֹ כבית משפט לעניינים מינהליים), יש לציין רק את הערכאה המיוחדת. אם פסק הדין ניתן בערכאה שיושבת במקום אחד בלבד, אין לציין את מקום המושב. דוגמות:
- בג"ץ 4541/94 **מילר נ' שר הביטחון**, פ"ד מט(4) 94 (1995).
- ת"א (מחוזי ב"ש) 712/87 **נגאוקר נ' דנינו**, פ"מ התשנ"ד(3) 199 (1994).

- בש"א (מחוזי ת"א) 12112/01 ילין נ' כהן, פ"מ התשס"א(2) 49 (2002).
- ת"א (ימאות) 845/71 ט. פורט (רוטרדם) ב.ו. חברה הולנדית ליבוא וליצוא פרי הדר נ' "בת סנפיר" קווי ים התיכון בע"מ, פ"מ התשל"ו(1) 27 (1975).
- ה"ע (הגבלים עסקיים) 9/97 בזק בינלאומי בע"מ נ' הממונה על ההגבלים העסקיים, פ"מ התשנ"ט(1) 241 (2000).
- ע"ש (מים) 103/01 איגוד ערים איילון (ביוב ביעור יתושים וסילוק אשפה) נ' נציב המים משרד התשתיות הלאומיות, פ"מ התש"ס(2) 273 (2001).
- ת"א (שלום י-ם) 12330/92 קלנג נ' מדינת ישראל, פ"מ התשנ"ד(4) 177 (1994).
- תמ"ש (משפחה כ"ס) 5170/01 נסיראת נ' נסיראת, פ"מ משפחה התשס"א 687 (2003).
- דב"ע (ארצי) נז-1-7 ליס - קופת חולים הכללית, פד"ע לב 477 (1997).
- עב"ל (ארצי) 338/96 המוסד לביטוח לאומי - עובדיה, פד"ע לו 213 (2000).
- דיון (אזורי ת"א) ל/3-370 שטרויכלר - הליגה למלחמה בשחפת, פד"ע ד, מב (1972).
- ע/212/99 (ערעורים צה"ל) קלמקוב נ' התובע הצבאי הראשי, פד"צ 1999, 336 (2000).
- עד"י (ערעורים איו"ש) 56/00 קוואסמה נ' התובע הצבאי, פש"מ יא 48 (2000).

17.4 שמות הצדדים

- 17.4.1 שמות הצדדים יודגשו.
- 17.4.2 יש לציין את הצדדים בתיק שמספרו מוזכר. שמות הצדדים יופיעו כפי שהופיעו במקור, בכפוף להוראות כללים אלו. דוגמות:
בג"ץ 243/71 איזיק (שי"ק) נ' שר הפנים, פ"ד כו(2) 33 (1972).
תמ"ש (משפחה ת"א) 15270/96 פלוני נ' אלמונים, פ"מ התשנ"ה(4) 309 (1996).
תמ"ש (משפחה י-ם) 10250/97 ס"י נ' אב"י, פ"מ התשנ"ז(4) 92 (1997).
- 17.4.3 אם בצד כלולים כמה גורמים (בני אדם, תאגידים, גופים שלטוניים, המדינה וכולי), יש לציין רק את הראשון בהם. אין להוסיף "ואח"י". דוגמה:
ע"פ 758/80 יש לי בע"מ חברה פרטית נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(4) 625 (1981).
- 17.4.4 אם הצד המוזכר הוא אדם, יש לציין רק את שם משפחתו או משפחתה. אם הצד המוזכר הוא חברה, יש לציין את שם החברה במלואו. אם הצד המוזכר

- הוא עיזבון, יש לציין את המילה "עיזבון" ואת שם משפחת המנוח או המנוחה.
דוגמות:
ע"א 374/64 רזנר נ' מגן דוד אדום בישראל, פ"ד יח(4) 640 (1964).
ע"א 248/86 עזבון חננשוילי נ' רותם חברה לביטוח בע"מ, פ"ד מה(2) 529 (1991).
- 17.4.5. אם מופיע שמו של אדם לצד תוארו או תפקידו, יש לציין רק את שם משפחתו של האדם אם הוא מעורב בהליך כאדם פרטי, ויש לציין רק את תפקידו אם הוא מעורב בהליך במסגרת תפקידו. דוגמות:
בג"ץ 987/94 יורונט קווי זהב (1992) בע"מ נ' שרת התקשורת, פ"ד מח(5) 412 (1994).
מר/3/57 (צבאי מרכז) תובע צבאי נ' מלינקי, פס"מ יז 90 (1958).
- 17.4.6. אם אין שמות לצדדים כלל (אף ללא ציון "פלוני"), יבוא האזכור ללא שמות הצדדים. דוגמה:
בד"ם (משמעת של עובדי המדינה חי') 179/02, פסקי דין והחלטות של בית המשפט העליון ושל בית הדין למשמעת, מרס-מאי 2003, 173 (2003).
- 17.4.7. יש לציין קיצורים שהם חלק משם תאגיד, אולם אין להשתמש בקיצורים כגון מ"י, יועמ"ש או פ"ש. דוגמה:
ד"נ 12/81 ש' שפירא ושות', חברה קבלנית בנתניה בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(3) 645 (1982).
- 17.4.8. כאשר בשם פסק דין ישראלי מופיע שם באותיות לועזיות, יודגש השם הלועזי באותה דרך שבה מודגש השם העברי, ולא בדרך הדגשה שונה. דוגמה:
ע"א 4672/01 Fioa International S.R.L. נ' תכשיטי טוביאס בע"מ, פ"ד נו(2) 385 (2001).
- 17.5. מפריד בין צדדים
בין שמות הצדדים תפריד האות נו"ן מלווה בגרש, למעט בפסקי דין של בתי הדין לעבודה, שבהם יופרדו שמות הצדדים על ידי קו מפריד. ציון ההפרדה יודגש. אם יש רק צד אחד בהליך, לא יבוא מפריד. דוגמות:
בג"ץ 73/53 חברת "קול העם" בע"מ נ' שר הפנים, פ"ד ז 871 (1953).
ת"א (מחוזי ת"א) 2189/85 אילין נ' רוטנברג, פ"מ התשנ"ה(3) 23 (1995).

תב"כ (יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית לכנסת ה-16) 3/01 **בעניין פלאטו שרון**,
פ"ד נ(5) 14 (2002).

דב"ע (ארצי) נ/3-309 **הלווינג – אלרואי**, פד"ע לב 481 (1997).

17.6. סדרות פסקי הדין

17.6.1 הסדרות תאוזכרנה בקיצור. אם פסק דין פורסם בכמה מקומות, יש להעדיף

פרסום בסדרה רשמית על פני פרסום בסדרה פרטית. רשימת הסדרות
העיקריות וקיצוריהן מופיעה להלן בנספח ז. דוגמה:

ע"א 5597/90 **כהן נ' תקליטי סי.בי.אס בע"מ (אנא.מ.סי. בע"מ)**, פ"ד מז(3) 212
(1993).

בג"ץ 26/48 **קלפר נ' שר הבטחון, הממשלה הזמנית, מדינת ישראל**, פ"ע א 68
(1949).

בג"ץ (מחוזי ת"א) 1/48 **קוק נ' שר הבטחון של הממשלה הזמנית למדינת ישראל**,
המשפט ג 307 (1948).

17.6.2 יש לציין את שמה המלא של כל סדרה אחרת שבה מפורסמים פסקי דין.
דוגמור:

בר"מ (המוסד לבוררות מוסכמת בשירותים ציבוריים) 6/89 **הסתדרות עובדי המדינה
נ' מדינת ישראל**, פסקי בורות ה 63 (1989).

ע"פ (מחוזי חי') 19/85 **קוממי נ' מדינת ישראל**, פסקי דין תעבורה א(3) 3 (1985).

בד"ם (משמעת של עובדי המדינה חי') 179/02, פסקי דין והחלטות של בית המשפט
העליון ושל בית הדין למשמעת, מרס-מאי 2003, 173 (2003).

17.6.3 אם פסק הדין פורסם בסדרה בהוצאה פרטית או בספר, יש לציין את שם
העורך בסוגריים בין מספר הכרך לעמוד תחילת פסק הדין. אין לציין את שנת
פרסום הספר בסדרה בהוצאה פרטית. שנת מתן פסק הדין תצוין תמיד
בסוגריים בסוף האזכור, בהתאם לכלל 17.10 להלן. דוגמור:

ת' (המפקח על רישום מקרקעין חי') 82/88 **אפלבוים נ' זכר**, פסקי-דין בתים
משותפים א 1 (ציפי בית-און, שמואל בר-ישראל וטובה אולשטיין עורכים)
(1990).

ע"א (מחוזי ת"א) 94/80 **בוקובה נ' דוד**, פסקי שכירות בתים משותפים ומטי רכוש
טז 129 (אדם מאירי (מאירנץ) ושרה שטרנברג (סימון) עורכים) (1980).

- ת"א (מחוזי חי') 614/81 **ליפשיץ נ' מדינת ישראל**, רשלנות רפואית בפסיקה 1, 5.7.1 (גידי פרישטיק ואלון גלרט עורכים) (1987).
- ת"א (שלום חי') 3367/95 **סטקולניקוב נ' מזרחי**, חבות לפיצוי נפגעי תאונות דרכים – הפסיקה והדין 11, 5370 (מיכאל צלטנר עורך) (1998).
- ת"א (מחוזי ת"א) 1538/93 **אבן נ' אבנר נפט וגו בע"מ**, תובענות ייצוגיות, אוגדן חקיקה ופסיקה שלא פורסמה 77-2 (גיל לוטן ואיל רז עורכים) (1995).
- 17.6.4. פסק דין שפורסם בכתב עת יאזכר כאילו שם כתב העת הוא שם הסדרה. דוגמות:
- עמ"ש (מחוזי נצ') 118/00 **עזבון זבידאת נ' מנהל מס שבח מקרקעין**, מסיס טו(3) ה-258 (2001).
- עמ"ה (מחוזי ת"א) 233/55 **עבדול קאדר נ' פקיד השומה, נתניה**, רואה החשבון ו-172 (1956).
- 17.7. **כרך וחלק**
- יש לציין את מספר הכרך ואת מספר החלק כפי שהם מופיעים במקור: באותיות או בספרות. מספר החלק יהיה בין סוגריים עגולים לאחר מספר הכרך ללא רווח ביניהם. אם ישנו מספר כרך ללא מספר חלק, יש לציין רק את מספר הכרך. אם מספר הכרך הוא שנה עברית, תבוא האות ה"א (ללא גרש) לפנייה. דוגמות:
- ע"א 461/62 **צים חברת השיט הישראלית בע"מ נ' מזיאר**, פ"ד יז 1319 (1963).
- ע"פ 77/64 **ברנבלט נ' היועץ המשפטי לממשלה**, פ"ד יח(2) 70 (1964).
- ת"א (מחוזי חי') 751/70 **הטכניון מכון טכנולוגי לישראל נ' תמרי**, פ"מ פ 148 (1972).
- ת"א (מחוזי ת"א) 298/69 **אפל נ' מדינת ישראל**, פ"מ התשל"ד(1) 17 (1972).
- דיון (ארצי) נו/3-6 **עיריית נהריה – אוסמו**, פד"ע כט 530 (1996).
- 17.8. **מספר העמוד הראשון**
- יש לציין את מספר העמוד שבו מתחיל פסק הדין. מספרי העמודים יובאו כפי שהם מצוינים במקור: באותיות או בספרות. אם מספר הכרך ומספר העמוד באים שניהם באותיות או בספרות, ואין ביניהם מספר חלק, יש להפריד ביניהם בפסיק, לפי כלל 1.8 לעיל. דוגמות:
- ע"א 290/80 **ש.ג.מ. חניונים בע"מ נ' מדינת ישראל**, פ"ד לז(2) 633 (1983).

תב"ע (אזורי ת"א) נב/158-3 יאיר נ' אינטרנשיונל ג'ניקס לימיטד, פד"ע כז, טו (1994).

17.9. הפניה ספציפית

ניתן להפנות לחלק מסוים בפסק הדין בדרכים שונות: על ידי הפניה לעמוד, על ידי הפניה לעמוד ואות שוליים או על ידי הפניה לפסקה. אם מפנים לעמוד מסוים, אין צורך לכתוב לפניו "בעמ". אם מפנים לעמוד ולאות שוליים, אין להפריד ביניהם ברווח. אם האזכור נכתב בהערת שוליים, ניתן להשתמש בקיצורים המופיעים להלן בנספח א. בין מספר העמוד הראשון להפניה הספציפית יבוא פסיק. דוגמות:

ע"פ 1/48 סילוסטר נ' היועץ המשפטי, פ"ד א 5, 18 (1949).

ע"פ 1/48 סילוסטר נ' היועץ המשפטי, פ"ד א 5, 118-1 (1949).

ע"פ 1/48 סילוסטר נ' היועץ המשפטי, פ"ד א 5, פס' 17 לפסק דינו של הנשיא זמורה (1949).

בג"ץ 7/48 אל-כרבוטלי נ' שר-הבטחון, פ"ד ב 5, 15 (1949).

בג"ץ 7/48 אל-כרבוטלי נ' שר-הבטחון, פ"ד ב 5, 15 (1949).

בג"ץ 7/48 אל-כרבוטלי נ' שר-הבטחון, פ"ד ב 5, סוף פס' 14 (1949).

17.10. שנת מתן פסק הדין

יש לציין את השנה הלועזית המלאה שבה ניתן פסק הדין. דוגמות:

ע"א 145/80 ועקנין נ' המועצה המקומית, בית שמש, פ"ד לז(1) 113 (1982).

ע"א (מחוזי ת"א) 825/87 קטה נ' קטה, פ"מ התשמ"ט(3) 53 (1988).

18. פסקי דין ישראליים שפורסמו בתקליטור או במאגר מידע שסודר את פסקי הדין בו

18.1. כללי

18.1.1. ככלל, יש להעדיף הפניה לפרסום מודפס של פסק הדין על פני הפניה לתקליטורים ולמקורות אחרים שאינם רשמיים.

18.1.2. באזכור פסקי דין שלא פורסמו בפרסום מודפס, אך פורסמו בתקליטור או במאגר מידע הסודר את פסקי הדין שבו, כגון מאגרי מידע באינטרנט הקשורים לתקליטורים (שייקראו כולם להלן "מאגר מידע"), יש להפנות למאגר המידע,

ואין לציין כי פסק הדין "לא פורסם". אין עדיפות לאזכור ממאגר מידע מסוים,
אולם רצוי לאזכר מאותו מאגר המידע לכל אורך החיבור במידת האפשר.

18.1.3. הנוסחה לאזכור פסקי דין שפורסמו במאגר מידע שסודר את פסקי הדין שבו,
היא זו:

[סוג ההליך] [(פרטי הערכאה)] [מספר התיק] [צד א']
[מפריד בין צדדים] [צד ב'], [הסדרה במאגר המידע]
[כרד] [חלק] [ציון פסק הדין במאגר המידע], [הפניה
ספציפית] ([שנת מתן פסק הדין הלועזית])
באין התייחסות שונה להלן, יהולו על כל אחד ממרכיבי הנוסחה הכללים
החלים עליו לעניין אזכור פסקי דין שפורסמו בקבצים מודפסים, לעיל כלל 17.
יש לאזכר לפי נוסחה זו אף אם במאגר המידע מצוינים בדרך אחרת פסקי דין
שפורסמו בו. דוגמות:

ע"פ 4237/96 אופנהיים נ' מדינת ישראל, דינים עליון נב 35 (1997).
בד"מ (משמעת עו"ד דרום) 4/02 לשכת עוה"ד מחוז הדרום נ' פלוני, פדאור אתיקה
(7)04 811 (2004).

18.2. סוג ההליך ומספר התיק

יש לציין את סוג ההליך כפי שמופיע בראשי תיבות לפני מספר התיק. רשימת
קיצורי סוגי ההליכים מופיעה להלן בנספח ד. אם פסק הדין ניתן במספר
הליכים, יש להפנות – על ידי ציון סוג ההליך ומספר התיק – רק להליך אחד.
יש לבחור את ההליך שנפתח בשנה המוקדמת ביותר (למשל הליך 1/02 יבוא
לפני הליך 1/03). בין הליכים שנפתחו באותה שנה, יש לבחור את ההליך
שמספרו הנמוך ביותר (למשל הליך 1/02 יבוא לפני הליך 2/02). אין לציין
"וערער שכנגד", "ואח" וכיוצא באלו.

18.3. הסדרה במאגר המידע

יש להפנות לסדרה במאגר המידע שבמסגרתה פורסם פסק הדין, כגון "פדאור",
"תק-של", "דינים-עליון" וכיוצא באלו. דוגמות:

מ"א (מחוזי חי') 626/93 גורן נ' גורן, פדאור ביטוח ונזיקין 93(3) 557 (1993).
ב"ש (מחוזי נצ') 422/98 גוסב נ' מדינת ישראל, תק-מח 98(1) 1378 (1998).

- 18.4. ציון פסק הדין במאגר המידע
יש להפנות למספר שהוקצה לפסק הדין בסדרה. אם תקליטור לא הקצה מספר לפסק הדין, יש לציין רק את הסדרה. דוגמות:
דב"ע (ארצי) נא/93-3 אפשטיין נ' מדינת ישראל, פדע-אור 91(4) 330 (1991).
בר"ע (ארצי) 1163/01 ניאזון נ' המוסד לביטוח לאומי, עבודה ארצי לג(4) 27 (2001).
עמ"ה (מחוזי ת"א) 1168/01 כדורי נ' פקיד שומה כפר-סבא, מיסים (2004).
- 18.5. הפניה ספציפית
כדי להפנות לקטע מסוים בפסק הדין ניתן לציין את מספר הפסקה הרלוונטית. לפני ההפניה הספציפית יבוא פסיק. דוגמה:
ע"פ 6316/01 פלוני נ' מדינת ישראל, פדאור 01(2) 704, פס' 10 לפסק דינה של השופטת ביניש (2001).
19. פסקי דין ישראלים שלא פורסמו
- 19.1. כללי
הנוסחה לאזכור פסקי דין שלא פורסמו בפורמט מודפס, בתקליטור או במאגר מידע שסודר את פסקי הדין שבו, אלא במקומות אחרים (לרבות מאגרי מידע המופיעים רק באינטרנט), היא זו:
[סוג ההליך] [פרטי הערכאה] [מספר התיק] [צד א']
[מפריד בין צדדים] [צד ב'] [, הפניה ספציפית] (טרם פורסם/לא פורסם), [תאריך לועזי מלא של מתן פסק הדין]
באין התייחסות שונה להלן, יחולו על כל אחד ממרכיבי הנוסחה הכללים החלים עליו לעניין אזכור פסקי דין שפורסמו בקבצים מודפסים, לעיל כלל 17. דוגמות:
בג"ץ 470/80 אלגזי נ' שר הבטחון (לא פורסם, 9.2.1980).
רע"ב 11860/05 פלוני נ' בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (טרם פורסם, 25.1.2006).
ת"פ (מחוזי ת"א) 240/49 היועץ המשפטי נ' גורלי (לא פורסם, 9.2.1950).
ע"ש (מחוזי ת"א) 369/94 שטיינר נ' צבא הגנה לישראל (לא פורסם, 5.12.1996).

- 19.2. סוג ההליך ומספר התיק
יש לציין את סוג ההליך כפי שמופיע בראשי תיבות לפני מספר התיק. רשימת קיצורי סוגי ההליכים מופיעה להלן בנספח ד. אם פסק הדין ניתן במספר הליכים, יש להפנות – על ידי ציון סוג ההליך ומספר התיק – רק להליך אחד. יש לבחור את ההליך שנפתח בשנה המוקדמת ביותר (למשל הליך 1/02 יבוא לפני הליך 1/03). בין הליכים שנפתחו באותה שנה, יש לבחור את ההליך שמספרו הנמוך ביותר (למשל הליך 1/02 יבוא לפני הליך 2/02). אין לציין "וערעור שכנגד", "ואח" וכיוצא באלו.
- 19.3. הפניה ספציפית
כדי להפנות לקטע מסוים בפסק הדין ניתן לציין את מספר הפסקה הרלוונטית. לפני ההפניה הספציפית יבוא פסיק. דוגמה:
ע"א 9063/03 פלוני נ' הסתדרות מדיצינית הדסה, פס' 19 לפסק דינו של השופט ריבלין (טרם פורסם, 22.6.2005).
- 19.4. תאריך מתן פסק הדין
יש לציין את התאריך הלועזי המדויק שבו ניתן פסק הדין. שנת מתן פסק הדין תופיע במלואה. אם התאריך הלועזי אינו מופיע על פסק הדין, יש לציין את התאריך העברי. דוגמה:
מט/150/03 (צבאי מטכ"ל) התובע הצבאי נ' מטר (לא פורסם, 16.12.2003).
- 19.5. פסקי דין שפורסמו באינטרנט
אם פסק דין פורסם באינטרנט, ניתן לאזכר אותו בהתאם לכלל 32.3 להלן.
20. פסקי דין מנדטוריים
אם פסק דין מנדטורי מאוזכר מסדרה בשפה האנגלית, יהיה האזכור באנגלית. אם פסק דין מנדטורי מאוזכר מסדרה בעברית, יהיה האזכור בעברית. צורת האזכור של פסקי דין מנדטוריים בשפה האנגלית מקבילה לצורת האזכור של פסקי דין אנגליים: ללא סוג ההליך ומספר התיק (ראו להלן כללים 30 ו-31.5). צורת האזכור של פסקי דין מנדטוריים בשפה העברית מקבילה לצורת האזכור של פסקי דין ישראלים: כולל סוג ההליך ומספר התיק (ראו לעיל כלל 17).
דוגמות:

ע"א 264/45 **עלי נ' קורנו**, אפ"ן ב 202 (1946).

Abu Dayyeh v. Keren Kayemeth Leisrael Ltd., [1946] A.L.R. 335.

Zabrovsky v. Gen. Officer Commanding Palestine, 13 P.L.R. 616 (P.C., 1942).

Hamdan v. Att'y-Gen., 2 C.O.J. 783 (D.C. Haifa, 1929).

20.1. שמות הסדרות

רשימת סדרות פסקי הדין וקיצוריהן מופיעה להלן בנספח ז.

20.2. סוג הערכאה ומקומה

אם פסק הדין פורסם בקובץ המכיל פסקי דין מערכאות שונות, יש לציין בסוף האזכור בסוגריים את סוג הערכאה ואת מקום מתן פסק הדין. זוהי רשימת סוגי הערכאות:

P.C. – Privy Council

S.C. – Supreme Court

D.C. – District Court

S.T. – Special Tribunal

21. פסקי דין רבניים

21.1. פסקי דין רבניים שפורסמו

הנוסחה לאזכור פסקי דין רבניים שפורסמו היא זו:

[סוג ההליך] ([פרטי הערכאה]) [מספר התיק] [**צד א'**]

[**מפריד בין צדדים**] [**צד ב'**], פד"ר [כרך] [עמוד תחילת פסק]

הדין], [הפניה ספציפית] ([שנת מתן פסק הדין העברית])

על מרכיבי הנוסחה יחולו הכללים שחלים על המרכיבים המקבילים בנוסחת אזכור פסקי הדין, לעיל כלל 17.1. אם אין מופיעים שמות הצדדים, אלא ציון סתמי בלבד, כדוגמת "א' נ' ב'", אין מציינים את שמות הצדדים. יש לציין את שנת מתן פסק הדין העברית, ולא הלועזית. יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון השנה העברית. דוגמות:

ערעור (גדול) תשכב/147, פד"ר ה 129 (התשכ"ד).

תיק (אזורי ת"א) 9188/9 ל"ט, פד"ר יב 96 (התשמ"ו).

21.2. פסקי דין רבניים שלא פורסמו

על אזכור פסקי דין רבניים שלא פורסמו יחולו הכללים שחלים על פסקי דין שלא פורסמו, לעיל כלל 19. יש לציין את התאריך הלועזי המדויק שבו ניתן פסק הדין. שנת מתן פסק הדין תופיע במלואה. אם התאריך הלועזי אינו מופיע על פסק הדין, יש לציין את התאריך העברי. דוגמות:
תיק (גדול) 1-13-002793529 **גרייף נ' גרייף** (לא פורסם, 4.4.2005).
תיק (אזורי י-ם) 1-63-0235 **ד' ס' ס'** (לא פורסם, 30.3.2004).

ספרות בעברית

22. ספרים

22.1. כללי

הנוסחה לאזכור ספרים היא זו:

[שם המחבר] [שם הספר] [מספר הכרך] [הפניה ספציפית]
([המהדורה], [שם העורך], [שם המתרגם], [שנת פרסום
הספר])
דוגמות:

אוריאל פרוקצ'יה **דיני חברות חדשים בישראל – דין נוהג, דין רצוי והדרך לחקיקה**
(1989).

יצחק זמיר **הסמכות המינהלית** כרך א (1996).

מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית – רב-שיח ומקורות נלווים (רון מרגולין
עורך, התשנ"ט).

יוסי בן-ארצי **'להפוך מדבר לכרמל' – התהוות הכרמל כמרחב נבדל בעיר מעורבת,**
1918-1948 (התשס"ד).

גיחף הלר **מילכוד-22** (בני לנדאו ובני הדר מתרגמים, 1971).

22.2. שם המחבר

22.2.1. יש לציין את שמו הפרטי של המחבר ואת שם משפחתו כפי שהם מופיעים
במקור. דוגמות:

מנשה שאוה **השיפוט ביני משפחה – לקט מאמרים בצירוף הערות ועדכונים**
(2003).

ש"ז פלר **יסודות ביני עונשין** כרך ב (1987).

22.2.2. אם לספר כמה מחברים, יבואו שמותיהם בסדר המופיע במקור. אם לספר שני מחברים, תבוא ו' החיבור לפני שם המחבר השני. אם לספר יותר משני מחברים, תבוא ו' החיבור לפני שם המחבר האחרון, ופסיק יפריד בין שמותיהם של יתר המחברים. דוגמות:

אמנון רובינשטיין ורענן הר-זהב **חוק-יסוד: הכנסת** (1993).

חאלד גנאים, מרדכי קרמניצר ובוטז שנוור **לשון הרע: הדין המצוי והרצוי** (2005).

22.2.3. אין לציין תואר אקדמי, צבאי או אחר של המחבר גם אם התואר מופיע בספר.

22.2.4. אם אין מצוין בספר מחבר אדם, אלא מוסד, יש לציין את המוסד כמחבר. בדוחות של גופים מוסדיים או של ועדות שונות אין לציין את שמם של חברי הוועדות או של העומדים בראש המוסד או הוועדה, אלא רק את שמו של הגוף מפרסם הדוח כשמו של מחבר מוסדי, כפי שמופיע על גבי הפרסום. דוגמות:

מבקר המדינה **דו"ח שנתי 55 ב – לשנת 2004 ולחשבונות שנת הכספים 2003** (2005).

משרד המשפטים **דין וחשבון הועדה לפישוט הענינים ולשיפור ההליכים בתביעות נזיקין** (1972).

ועדת החקירה הממלכתית לעניין בטיחות מבנים ומקומות המשמשים ציבור **דו"ח הוועדה** (2003).

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה **שנתון סטטיסטי לישראל 52** (2001).

22.2.5. אם הספר ערוך, ואין לו מחבר, הספר יאזכר ללא מחבר, ושם העורך יופיע בסוגריים לפי האמור להלן בכלל 22.7.

22.3 שם הספר

22.3.1. שם הספר יודגש.

22.3.2. יש לציין את שם הספר כפי שהוא מופיע בשער הספר. דוגמות:

מיגל דויטש **עוולות מסחריות וסודות מסחר** (2002).

מאיר יפרח ורפאלה חרל"פ **ששון – דיני ביטוח** (מהדורה שנייה, 2001).

- 22.3.3. אם לספר שם משני, יש להפריד בינו לבין השם הראשי בקו מפריד, אלא אם כן שני החלקים מופרדים במקור בדרך אחרת, או אם החלק הראשון מסתיים בסימן פיסוק. דוגמות:
צפורה כהן **בעלי מניות בחברה – זכויות תביעה ותרופות** (1990).
יהודה כהן **מי מפחד ממדינה יהודית? היבט חוקתי ואידיאולוגי** (משה פלבר עורך, 2001).
- 22.4. מספר הכרך
- 22.4.1. יש לציין את מספר הכרך תמיד, גם אם מספרי העמודים בכרך אחד ממשיכים את מספרי העמודים בכרך קודם. מספר הכרך יופיע לאחר שם הספר כפי שהוא מופיע על גבי הספר וללא הדגשה. אם מספר הכרך מצוין באות, אין לציין גרש אחריה. דוגמות:
ברוך ברכה **משפט מינהלי** כרך שני (1996).
דוד קציר **פיצויים בשל נזק גוף** כרך ב (מהדורה חמישית, 2003).
יעקב קדמי **על הראיות** חלק ראשון (מהדורה משולבת ומעודכנת, 2003).
- 22.4.2. אם יש לכרך שם נפרד, יצוינו מספר הכרך ושם הכרך וקו מפריד ביניהם, אלא אם כן שני החלקים מופרדים במקור בדרך אחרת. דוגמות:
אהרן ברק **פרשנות במשפט** כרך שני – פרשנות החקיקה (1993).
אמנון רובינשטיין וברק מדינה **המשפט החוקתי של מדינת ישראל** כרך ב: רשויות השלטון ואזרחות (מהדורה שישית, 2005).
- 22.5. הפניה ספציפית
- 22.5.1. ניתן להפנות לחלק מסוים בספר בדרכים שונות: על ידי הפניה לעמוד, על ידי הפניה לפרק או לסעיף או על ידי הפניה להערה. אם האזכור נכתב בהערת שוליים, ניתן להשתמש בקיצורים המופיעים להלן בנספח א. לפני ההפניה הספציפית לא יבוא פסיק.
- 22.5.2. אם מפנים לעמוד מסוים, יש לציין את מספרו כפי שמופיע בספר עצמו: באותיות או בספרות. אין צורך לכתוב לפניו "בעמ'". דוגמות:
ניבה אלקין-קורן **קניין רוחני בעידן המידע** 31-33 (2005).

- אריאל בן נון **חוק החוזים האחידים, התשמ"ג-1982** 73 (1987).
ש"ז פלר **יסודות בדיני עונשין** כרך א, ז-ח (1984).
- 22.5.3. אם מפנים לפרק או לסעיף, יש לציין לפני מספר הפרק או הסעיף כי מדובר בפרק או בסעיף. אם סעיפים מצוינים בספר בסימן מסוים, כגון §, ניתן להשתמש בו לציין סעיף. ניתן לציין את מספר הסעיף רק אם מספור הסעיפים הוא רצוף לכל אורך הספר. דוגמות:
חנוך דגן **קניין על פרשת דרכים** פרקים 2-3 (2005).
משה שלגי וצבי כהן **סדר הדין הפלילי** ס' 7.2 (מהדורה שנייה, 2000).
מיגל דויטש **קניין** כרך ב §12.7 (1999).
- 22.5.4. אם מפנים להערת שוליים או להערת סיום, יצוינו מספר העמוד שבו מופיע הטקסט של ההערה, פסיק, הקיצור "ה"ש" או המילים "הערת סיום", לפי העניין, ומספר ההערה. דוגמות:
גבריאל קלינג **אתיקה בעריכת דין** 158, ה"ש 69 (2001).
פנינה להב **ישראל במשפט – שמעון אגרנט והמאה הציונית** 363, הערת סיום 17 (1999).
- 22.6. המהדורה
פרטי המהדורה יצוינו רק אם יצאו לאור שתי מהדורות או יותר. אין לציין את מספר ההדפסה, אלא רק את מספר המהדורה. יש לכתוב את המילה "מהדורה" ואחריה תיאור המהדורה כפי שהוא מופיע במקור. בין פרטי המהדורה ליתר הפרטים הביבליוגרפיים שבסוגריים יבוא פסיק. דוגמות:
אורי גורן **סוגיות בסדר דין אזרחי** (מהדורה שמינית, 2005).
מנחם אלון **המשפט העברי – תולדותיו, מקורותיו, עקרונותיו** כרך שלישי (מהדורה שלישית מורחבת ומתוקנת, התשנ"ב).
עדה בר-שירה **התרמית** (מהדורה שנייה מאת יפעת הולצמן-גזית, 1995).
- 22.7. שם העורך
שמותיהם של עורכי הספר יובאו בהתאם לכללים 22.2.1-22.2.3 לעיל, שחלים על שמות מחברים. לאחר שמות העורכים כולם יבואו המילים "עורך",

"עורכת", "עורכים" או "עורכות", לפי העניין. בין שמות העורכים ליתר הפרטים הביבליוגרפיים שבסוגריים יבוא פסיק. דוגמות:
ליד ערש המשפט - ספר חיים צדוק (רון חריס עורך, התשס"ב).
משפטים על אהבה (ארנה בן-נפתלי וחנה נוה עורכות, 2005).
רב-תרבותיות במדינה דמוקרטית ויהודית - ספר הזיכרון לאריאל רוזן-צבי ז"ל (מנחם מאוטנר, אבי שגיא ורון שמיר עורכים, 1998).
בית-המשפט - חמישים שנות שפיטה בישראל (דוד חשין יו"ר המערכת, 1999).

שם המתרגם .22.8

שמותיהם של מתרגמי הספר יובאו בהתאם לכללים 22.2.1-22.2.3 לעיל, שחלים על שמות מחברים. לאחר שמות המתרגמים כולם יבואו המילים "מתרגם", "מתרגמת", "מתרגמים" או "מתרגמות", לפי העניין. אין לציין את שפת המקור. בין שמות המתרגמים ליתר הפרטים הביבליוגרפיים שבסוגריים יבוא פסיק. דוגמה:

מרתה ק. נוסבאום **צדק פואטי - הדמיון הספרותי והחיים הציבוריים** (מיכאל שקודניקוב מתרגם, 2003).

שנת פרסום הספר .22.9

יש לציין את השנה שבה יצא הספר לאור כמצוין בו, בכפוף לאמור להלן. אם מצוינת בספר רק השנה העברית שבה יצא לאור, יש לציין רק אותה. יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון השנה העברית. אם מצוינת בספר רק השנה הלועזית שבה יצא לאור, יש לציין רק אותה. אם מצוינות בספר הן השנה העברית שבה יצא לאור, הן השנה הלועזית שבה יצא, יש לציין רק את השנה הלועזית. אם מדובר במהדורה שיצאה לאור לאחר המהדורה הראשונה של הספר, יש לציין את שנות יציאת המהדורה החדשה מביניהן. דוגמות:

אורית קמיר **שאלה של כבוד - ישראליות וכבוד האדם** (2004).

אהרן ברק **שופט בחברה דמוקרטית** (2004).

שלום אלבק **הראיות בדיני התלמוד** (התשמ"ז).

יואל זוסמן **סדרי הדין האזרחי** (1960).

יואל זוסמן **סדרי הדין האזרחי** (מהדורה רביעית, 1974).

יואל זוסמן **סדרי הדין האזרחי** (מהדורה שביעית, שלמה לוי עורך, 1995).

- 22.10. מאמרים ועבודות אחרות שפורסמו בספרים
 אזכור מאמרים ועבודות קצרות אחרות שפורסמו בספרים, יהיה לפי כללי אזכור מאמרים שפורסמו בספרים, להלן כלל 23.10.
- 22.11. מידע נוסף
 ניתן להוסיף מידע רלוונטי נוסף בסוגריים בסוף האזכור, בהתאם לכלל 1.11. עם זאת, פריטי מידע מסוימים: פרטי סדרה, מוסד מפרסם והוצאה לאור (כולם או חלקם), ניתן להוסיף לסוגריים המכילים את המידע הביבליוגרפי כך:
 ([פרטי סדרה,] [המהדורה,] [שם העורך,] [שם המתרגם,] [מוסד מפרסם,] [הוצאה לאור,] [שנת פרסום הספר])
 דוגמות:
 מישאל חשין מיטלטלין בדין הנזיקין (פירסומי הפקולטה למשפטים של האוניברסיטה העברית מס' 25, 1971).
 נילי כהן גרם הפרת חוזה (דיני הנזיקין – העוולות השונות בעריכת ג' טדסקי, 1986).
 מרדכי אלפרדו ראבילו חוק המתנה, תשכ"ח-1968 (פירוש לחוקי החחים מיסודו של ג' טדסקי, מהדורה שנייה, 1996).
טכנולוגיות של צדק: משפט, מדע וחברה (משפט, חברה ותרבות, שי לביא עורך, 2003).
 פנחס שיפמן כדת או כדין – חלופות נישואין וגירושין בישראל – שינוי חיוני ואפשרי (נעמה כרמי עורכת, האגודה לזכויות האזרח בישראל, 2001).
 רוג'ר פיישר וויליאם יורי סיכום חיובי – לשאת-ולתת על הסכם מבלי לוותר (ברוס פאלטון עורך, נעמי כרמל מתרגמת, כיוונים הוצאה לאור בע"מ, 1983).
- 22.12. ספרים שפורסמו באינטרנט
 אם ספר פורסם בפורמט מודפס ובאינטרנט, ניתן לאזכר אותו בהתאם לכלל 32.3 להלן. אם ספר פורסם רק באינטרנט, יש לאזכר אותו בהתאם לכלל 32.2 להלן.
23. מאמרים בכתבי עת, בעיתונות יומית, במגזינים ובספרים
- 23.1. כללי
 הנוסחה לאזכור מאמרים מכתבי עת, מעיתונות יומית וממגזינים היא זו:

[שם המחבר] [שם המאמר] " [שם כתב העת] [מספר הכרך] [מספר החוברת] [עמוד תחילת המאמר], הפניה ספציפית [שנת פרסום המאמר] דוגמור:

יצחק זמיר "מינויים פוליטיים" **משפטים** כ 19 (1990).
מיכאל דן בירנהק ודוד גוסרסקי "כסאות ייחודיים, דעות מיעוט ופלורליזם שיפוטי"
עיוני משפט כב 499 (1999).
נתן ברון "פרשת 'מסמך' השופטים החסוי": מבט נוסף על הקמת מערכת השיפוט
הישראלית בשנת תש"ח (1948) "**קתדרה** 115, 195 (2005).
יובל יעז "חמלה יהודית, או ארץ מקלט לעבריינים?" **הארץ** 23.6.2004 ב 3.

23.2 שם מחבר המאמר

על ציון שם מחבר המאמר יחולו כללים 22.2.1-22.2.3 לעיל, שחלים על שמות מחברי ספרים. דוגמור:

גרמי וולדרון "כוונת המחוקק וחקיקה נטולת כוונות" **עיוני משפט** יח 437 (1994).
א' לסלי סבה "זכויות האדם ומערכת הענישה – האם שנות ה-90 הניבו שתי מהפכות חוקתיות?" **מחקרי משפט** יג 183 (1996).
יורם שחר, רון חריס ומירון גרוס "נוהגי ההסתמכות של בית-המשפט העליון – ניתוחים כמותיים" **משפטים** כז 119 (1996).
שרון חנס ועמרי ידלין "על מיזוג, מיזוג הופכי ורכישה בחוק החברות" **הפרקליט** מז 104 (2003).
רות הלפרין-קדרי "מזונות אישה: מתפישה של שונות לתפישה של (אי)-שוויון" **משפט וממשל** ז 767 (2004).
מיכל (שיצר) גל "לבור את המוץ מהתבן – היקף תחולתו של האיסור לערוך הסדר כובל בהתאם לפסיקה האחרונה" **דין ודברים** א 533 (2004).

23.3 שם המאמר

23.3.1 שם המאמר יובא בין מרכאות.
23.3.2 יש להביא את שמו המלא של המאמר כפי שהוא מופיע בכותרת המאמר. דוגמור:
חיים ה' כהן "חרון אף אלוהי ישראל (Ira Dei Iudaeorum)" **עיוני משפט** א 13 (1971).

- יואב דותן "חוקה למדינת ישראל? – הדיאלוג הקונסטיטוציוני לאחר 'המהפכה החוקתית'" **משפטים** כח 149 (1997).
- 23.3.3. אם למאמר שם משני, יש להפריד בינו לבין השם הראשי בקו מפריד, אלא אם כן שני החלקים מופרדים במקור בדרך אחרת, או אם החלק הראשון מסתיים בסימן פיסוק. דוגמות:
- יחיאל בהט "דוקטרינת האולטרה וירס – סוף הדרך" **הפרקליט** לד 287 (1982).
מיכאיל קרייני "ניתוח אונטולוגי למוסד החסינות הדיפלומטית: פרשת השגריר בסיוני" **משפטים** לג 63 (2003).
- שחר ליפשיץ "נשואים בעל-כורחם? ניתוח ליברלי של מוסד הידועים-בציבור" **עיוני משפט** כה 741 (2002).
- 23.4. שם כתב העת
- 23.4.1. שם כתב העת יודגש.
- 23.4.2. אם מדובר בחלק של עיתון יומי, יש לציין את שם העיתון ואת שם החלק ולהפריד ביניהם בקו מפריד. שני השמות והקו המפריד יודגשו. דוגמות:
- יעל גרוס "נקנה ביום חול" **מעריב – עסקים** 2,4.2004, 10.
אספה פלד "אבא יש רק אחד" **ידיעות אחרונות – 7 ימים** 25.6.2004, 56.
- 23.5. מספר הכרך
- 23.5.1. מספר הכרך לא יודגש.
- 23.5.2. יש לציין את המספר הסודר של הכרך כפי שהוא מופיע במקור: באותיות או במספרים. דוגמות:
- משה לנדוי "מחשבות על המהפיכה החוקתית" **משפטים** כו 419 (1996).
ראם שגב "ביקורת על פעילותן של רשויות המדינה בהקשר הביטחוני" **משפט וצבא** 909, 16 (2003).
- בעז אוקון ועודד שחם "הליך ראוי ועיכוב הליכים שיפוטי" **המשפט** ג 265 (1996).
יצחק זמיר "השופט חיים ה' כהן: האיש והרוח" **המשפט** 20, 2 (2005).
- 23.5.3. אם כתב העת אינו סודר את כרכיו, יש לציין את מועד הוצאתו כפי שהוא מופיע בחוברת. דוגמות:

- מייקל מקריי "בית יתומים לגורילות" **נשיונל גיאוגרפיק** פברואר 2000, 84.
משה לוי "עמותת 'עזר מציון' תקים בנק מח עצם" **הצופה** 9.4.2004, 6.
- 23.6. מספר החוברת**
יש לציין את מספר החוברת רק אם כל חוברת בכרך מתחילה מחדש בעמוד 1.
דוגמות:
רות גביון "היועץ המשפטי לממשלה: בחינה ביקורתית של מגמות חדשות" **פילימ**
ה(2) 27 (1996).
מנחם מאוטנר "שכל-ישר, לגיטימציה, כפייה: על שופטים כמספרי סיפורים" **פילימ** ז
11 (1998).
- 23.7. עמוד תחילת המאמר**
יש להפנות תמיד לעמוד תחילת המאמר. דוגמה:
חסן ג'בארין "הפוליטיקה של 'המקצוענות המשפטית' בסוגיות חוקתיות" **משפט**
וממשל 1 ו 329 (2003).
- 23.8. הפניה ספציפית**
ניתן להפנות לחלק מסוים במאמר על ידי הפניה לעמוד, לפרק, להערה וכיוצא
באלו. אם מפנים לחלק מסוים במאמר, מציינים את מספר העמוד הראשון
במאמר ואת פרטי ההפניה הספציפית, ופסיק מפריד ביניהם. אם מפנים לעמוד
מסוים, אין צורך לציין לפניו "בעמ". כללי ההפניה להערה דומים לכללי
ההפניה להערה בספר, לעיל כלל 22.5.4. אם האזכור נכתב בהערת שוליים,
ניתן להשתמש בקיצורים המופיעים להלן בנספח א. בין עמוד תחילת המאמר
להפניה הספציפית יבוא פסיק. דוגמות:
אלכס שטיין "הבטחה מינהלית" **משפטים** יד 259, 255 (1984).
אלכס שטיין "הבטחה מינהלית" **משפטים** יד 259, 255, ה"ש 19 (1984).
יפה זילברשץ "על חופש הביטוי המסחרי" **משפט וממשל** ג 509, חלקים ד(3)-(4)
(1996).
- 23.9. שנת הפרסום**
23.9.1. שנת הפרסום תצוין רק אם לא הופיעה קודם כמספר הכרך.

23.9.2. יש לציין את השנה שבה יצאה החוברת לאור, כמצוין בה, בכפוף לאמור להלן. אם מצוינת בחוברת רק השנה העברית שבה יצאה לאור, יש לציין רק אותה. יש לציין תמיד את האות ה"א (ללא גרש) בראשית ציון השנה העברית. אם מצוינת בחוברת רק השנה הלועזית שבה יצאה לאור, יש לציין רק אותה. אם מצוינות בחוברת הן השנה העברית שבה יצאה, הן השנה הלועזית שבה יצאה, יש לציין רק את השנה הלועזית. גם אם פרסומו של הכרך התפרס על פני יותר משנה אחת, יש לציין רק את השנה שבה יצאה החוברת לאור. דוגמות:

בן-ציון להב "אי ידיעת הדין" **מחקרי משפט** 165 ו 1 (1988).

אריה גרובר "עבירה שיש עמה קלון בדיני המס" **מיסים** ט(4) א-59 (1995).

ורד נעם "מעשה בסיפור שנשבה: לגלגוליו של מעשה בין ארץ ישראל לבבל" **מחקרי ירושלים בספרות עברית** יט 9 (התשס"ג).

גואלטירו פרוקציה "רעיון השליחות הנסתרת" **עיוני משפט** ח 10 (1981).

עדנה קפלן "מהותו של מסמך בעבירות זיוף (ד"נ 7/78 **זקצר נ' מדינת ישראל**)" **עיוני משפט** ח 382 (1981).

דן שניט "אישפוז כפוי: כלפי מי, על-ידי מי ועל-סמך מה" **עיוני משפט** ח 529 (1982).

23.10. מאמרים שפורסמו בספרים

הנוסחה לאזכור מאמרים ועבודות קצרות אחרות שפורסמו בספרים, היא זו:

[שם מחבר המאמר] [שם המאמר] " [שם המחבר הספר] [שם הספר]
[מספר הכרך] [עמוד תחילת המאמר], [הפניה ספציפית]
([המהדורה], [שם העורך], [שם המתרגם], [שנת פרסום
הספר])

שם מחבר המאמר, שם המאמר, עמוד תחילת המאמר וההפניה הספציפית יופיעו לפי כללים 23.2, 23.3, 23.7 ו-23.8 לעיל, בהתאמה, הנוגעים למאמרים מכתבי עת. שם מחבר הספר, שם הספר, מספר הכרך, המהדורה, שם העורך, שם המתרגם ושנת פרסום הספר יופיעו לפי כללים 22.2-22.4 ו-22.6-22.9 לעיל, שנוגעים לאזכור ספרים. דוגמות:

חנה אבנור "המפרק הזמני" **ספר לובנברג – קובץ מחקרים לזכרו של השופט ה.ש. לובנברג** 199 (דניאל פרידמן ויצחק שילה עורכים, התשמ"ח).

רות בן-ישראל "דיני עבודה" **ספר השנה של המשפט בישראל תשנ"א** 365 (אריאל רחן-צבי עורך, התשנ"ב).

גבריאלה שלו "לקראת דיני סיכול חדשים" **ספר זיכרון לגד טדסקי – מסות במשפט אזרחי** 607 (יצחק אנגלרד, אהרן ברק, מרדכי א' ראבילו וגבריאלה שלו עורכים, 1995).

אייל גרוס "בריאות בישראל: בין זכות למצרך" **זכויות כלכליות, חברתיות ותרבותיות בישראל** 437 (יורם רבין ויובל שני עורכים, 2004).

דליה דורנר "מידתיות" **ספר ברנזון** כך שני – בני סברה 281 (אהרן ברק וחיים ברנזון עורכים, 2000).

מרדכי קרמיניצר "בג"ץ והתפיסה הרחבה של תפקידו: כתב הגנה" רות גביון, מרדכי קרמיניצר ויואב דותן **אקטיביזם שיפוטי: בעד ונגד – מקומו של בג"ץ בחברה הישראלית** 165 (התש"ס).

אהרן ברק "עוולת הרשלנות" אהרן ברק **מבחר כתבים** כך ב 1083 (חיים ה' כהן ויצחק זמיר עורכים, 2000).

אריאל פורת "חוזים אחידים" דניאל פרידמן ונילי כהן **חוזים** כך ג 729 (2003).

23.11. מאמרים שפורסמו באינטרנט

אם מאמר פורסם בפורמט מודפס ובאינטרנט, ניתן לאזכר אותו בהתאם לכלל 32.3 להלן. אם מאמר פורסם רק באינטרנט, למשל במהדורת אינטרנט של כתב עת מודפס (בנוסף שאינו מופיע בפורמט המודפס) או בכתב עת שמופיע רק באינטרנט, יש לאזכר אותו בהתאם לכלל 32.2 להלן.

24. עבודות תזה ודוקטורט

24.1. כללי

הנוסחה לאזכור עבודות תזה ודוקטורט היא זו:

[שם המחבר] [שם העבודה] [הפניה ספציפית] ([סוג העבודה]),
[שם המוסד האקדמי שאליה הוגשה העבודה] – [שם החוג שאליה
הוגשה העבודה], [שנת ההגשה]

על מרכיבי הנוסחה יחולו הכללים שחלים על המרכיבים המקבילים בנוסחת אזכור הספרים, לעיל כלל 22. דוגמה:

שמואל ילינק **הולדה בעוולה – זכויות תביעה ופיצויים** (עבודת גמר לתואר "מוסמך במשפטים", האוניברסיטה העברית בירושלים – הפקולטה למשפטים, 1996).

- 24.2. עבודות תזה ודוקטורט שפורסמו באינטרנט
- אם עבודת תזה או דוקטורט פורסמה באינטרנט, ניתן לאזכר אותה בהתאם לכלל 32.3 להלן.
25. חיבורים שלא פורסמו
- 25.1. חיבורים שלא ידוע מועד פרסומם הצפוי, או שאינם צפויים להתפרסם כספר או כמאמר
- הנוסחה לאזכור חיבורים שלא ידוע מועד פרסומם הצפוי, או שאינם צפויים להתפרסם כספר או כמאמר, היא זו:
- [שם המחבר] [שם הספר] / "[שם החיבור]" [הפניה ספציפית] (לא פורסם)
- על מרכיבי הנוסחה יחולו הכללים שחלים על המרכיבים המקבילים בנוסחאות אזכור הספרים והמאמרים, לעיל כללים 22.2, 22.3, 22.5, 23.2, 23.3 ו-23.8.
- 25.2. חיבורים שמועד פרסומם ומקום פרסומם ידועים
- הנוסחה לאזכור חיבורים שמועד פרסומם ומקום פרסומם ידועים, היא זו:
- [שם המחבר] [שם הספר] / "[שם החיבור]" [הפניה ספציפית] (צפוי להתפרסם ב[מקום הפרסום], [תאריך הפרסום])
- על מרכיבי הנוסחה יחולו הכללים שחלים על המרכיבים המקבילים בנוסחאות אזכור הספרים והמאמרים, לעיל כללים 22.2, 22.3, 22.5, 23.2, 23.3 ו-23.8. יש לציין את מקום הפרסום ואת מועד הפרסום ככל שהם ידועים. דוגמה:
- ישי בלנק "מקומו של המקומי": משפט השלטון המקומי, ביזור ואי שוויון מרחבי בישראל" (צפוי להתפרסם במשפטים לז', 2.2004).
- 25.3. התכתבויות
- הנוסחה לאזכור התכתבויות היא זו:
- [סוג ההתכתבות] מ[שם הכותב], [תפקיד הכותב], [לשם הנמען], [תפקיד הנמען] ([תאריך הכתיבה הלוועזי])
- דוגמות:
- מכתב מנאור כהן, סגן שר ההגנה, לטל גולדברג, היועצת המשפטית למשרד הפיתוח (19.5.1987).
- דואר אלקטרוני מאור זמיר, הזואולוגית המחזית, לאלון זוסמן, דיקן הפקולטה לביוולוגיה, ואשר לוי, ראש החוג לאבולוציה (2.8.2004) (PDT) 11:57:36.

- 25.3.1. סוג ההתכתבות: יש לציין אם מדובר במכתב, במזכר, בדואר אלקטרוני וכולי.
- 25.3.2. שם הכותב, תפקיד הכותב, שם הנמען ותפקיד הנמען יופיעו כפי שהם מופיעים במסמך.
- 25.3.3. תאריך הכתיבה הלועזי: יש לציין את התאריך הלועזי המופיע במכתב, אלא אם כן מצוין רק תאריך עברי. בדואר אלקטרוני ניתן לציין את שעת המשלוח.
- 25.4. ראיונות
- הנוסחה לאזכור ראיונות היא זו:
[סוג הריאיון] של [שם המראיין] עם [שם המרואיין] (, תפקיד המרואיין) ([תאריך הריאיון הלועזי])
דוגמות:
ריאיון עם מסעודה בלומפילד, מנהלת מחלקת הטלוויזיה בעריית שדרות (4.11.1993).
ריאיון טלפוני עם זיו בדרנו, עורך דינם של העותרים (31.3.1983).
ריאיון של מני זמורה עם אסף שמגר (1.6.2005–27.6.2005).
- 25.4.1. סוג הריאיון: אם מדובר בריאיון פנים אל פנים, יש להסתפק בציון "ריאיון". אם מדובר בריאיון מסוג אחר, יש לציין את סוגו, למשל "ריאיון טלפוני".
- 25.4.2. שם המראיין: יש לציין את שם המראיין רק אם הריאיון לא נערך על ידי המחבר.
- 25.4.3. תפקיד המרואיין: יש לציין תפקיד הרלוונטי לנושא הריאיון. אם אין מדובר בתפקיד רשמי, יש לציין את הקשר של המרואיין לנושא. אם מדובר בריאיון ביוגרפי על חייו של המרואיין, אין לציין את תפקידו.
- 25.4.4. תאריך הריאיון: יש לציין את התאריך הלועזי המדויק של הריאיון. אם הריאיון נערך במשך מספר ימים, יש לציין את כל התאריכים בהפניה כללית לריאיון, ובהפניה לקטע מסוים מהריאיון – את התאריך שבו נדון אותו קטע.

מקורות המשפט עבריכללי .26

.26.1 מקורות המשפט העברי יאזכרו לפי הכללים החלים בכתב העת "תרביץ". הכללים המעודכנים, נכון ליום 15.3.2006, הם אלה: "כללים להתקנת כתבי יד המוצעים לפרסום ב'תרביץ'" תרביץ עב 301, 303-304 (תשס"ג) (תחת הכותרת "רישום מראי מקום: מקורות").

.26.2 למען הנוחות יובאו מספר כללים בסיסיים ודוגמות. שימו לב! הכללים המחייבים הם הכללים המעודכנים החלים בכתב העת "תרביץ". פירוט מלא של הכללים ניתן למצוא שם. כשיתעדכנו הכללים ב"תרביץ", יחייבו הכללים המעודכנים, ולא הכללים המופיעים כאן.

תורה שבכתב ותורה שבעל פה .27מקרא .27.1

הנוסחה לאזכור מקורות מן התנ"ך היא זו:
[שם הספר] [מספר הפרק] [מספר הפסוק]
שם הספר יובא תמיד בצורתו המלאה ללא הדגשה. אם שם הספר מסתיים באות (כמו מלכים ב), יפריד פסיק בינו לבין מספר הפרק. מספר הפרק יצוין באותיות ללא גרש או גרשיים. מספר הפסוק יצוין בספרות. בין מספרי פסוקים באותו פרק יפריד פסיק. בין הפניות מפרקים שונים יפרידו נקודה ופסיק.
דוגמות:

שמואל א, א 19.

בראשית ג 19; ח 3-7, 17.

משנה .27.2

הנוסחה לאזכור מקורות מן המשנה היא זו:
משנה, [שם המסכת] [הפרק], [משנה]
דוגמה:

משנה, בבא מציעא א, ד.

27.3. תלמוד בבלי

הנוסחה לאזכור מקורות מן התלמוד הבבלי היא זו:

בבלי, [שם המסכת] [דף], [עמוד]

דוגמה:

בבלי, ברכות ב, ע"א.

27.4. תלמוד ירושלמי

הנוסחה לאזכור מקורות מן התלמוד הירושלמי היא זו:

ירושלמי, [שם המסכת] [פרק], [הלכה]

דוגמה:

ירושלמי, גיטין ד, א.

28. ספרות חז"ל אחרת וספרות רבנית

28.1. כללי

הנוסחה לאזכור ספרות חז"ל שלא הוזכרה לעיל וספרות רבנית היא זו:

[שם החיבור], [הפניה ספציפית] (מהדורת [שם המהדורה]
[מספר עמוד במהדורה])

דוגמות:

מכילתא דרבי ישמעאל, שירה ד (מהדורת הורוביץ-רבין 129-132).

שמות רבה ד, ד (מהדורת שנאן 151).

אוצר הגאונים, תענית, חלק התשובות (מהדורת לוי 26).

28.2. שם החיבור

שם החיבור יובא באופן מלא. בספרות השו"ת שם החיבור והמחבר יובאו בראשי תיבות אם מקובל להפנות כך. יש לציין את שמו המקורי של החיבור ואין להסתפק בשם המחבר, אלא אם כן החיבור מזוהה בדרך כלל על פי שם המחבר. חיבורים בעלי שם זהה יזוהו לפי שם מחברם. דוגמות:

שולחן ערוך, אורח חיים, סימן א סעיף ג.

שו"ת הרשב"א, סימן א.

ספר הישר לר"ת, סימן קכה (מהדורת שלזינגר 92-93).

28.3. הפניה ספציפית

הפניה ספציפית תהיה על פי החלוקה הפנימית המסורתית של החיבור: ספר, פרק, הלכה, פרשה, סימן וסעיף. הפניה לפירושים תהיה על פי אזכור הדיבור המתחיל. דוגמות:

משנה תורה, נחלות, פרק י, הלכה ד.
ארבעה טורים, אורח חיים, סימן ב, סעיף ב.
רש"י, ברכות ב, ע"א, ד"ה "מאימתי".

28.4. פרטי המהדורה

אם קיימת מהדורה מדעית, יש להעדיף הפניה אליה. ההפניה תיעשה על פי שם המהדיר, אלא אם כן מקובל להפנות להוצאה לאור. אם אין קיימת מהדורה מדעית, לא יצוינו פרטי המהדורה. דוגמות:

תוספתא, ברכות ד, ח (מהדורת ליברמן 20).
חידושי הריטב"א, כתובות ס, א, ד"ה "אין" (מהדורת מוסד הרב קוק 134).
שו"ת הרי"ף, סימן כט.

29. ספרים ומאמרים כלליים

על אזכור ספרים ומאמרים כלליים, שעוסקים במשפט העברי או ביהדות, יחולו הכללים לאזכור ספרים ומאמרים בכתיבי עת, בעיתונות יומית, במגזינים ובספרים, לעיל כללים 22-23, בהתאמה.

דוגמות:

יצחק אייזיק הלוי הרצוג **תחוקה לישראל על-פי התורה** כרך א - סדרי שלטון ומשפט במדינה היהודית (איתמר ורהפטיג עורך, 1989).

שלמה דיכובסקי "האזנות סתר" **תחומין** יא 299 (התש"נ).

ג. מקורות לועזיים

- בללי** .30
- 30.1. מקורות לועזיים יאוזכרו לפי המהדורה האחרונה של ה"Bluebook". המהדורה המעודכנת, נכון ליום 15.3.2006, היא המהדורה ה-18: THE BLUEBOOK: A UNIFORM SYSTEM OF CITATION (Columbia Law Review Ass'n et al. eds., 18th ed. 2005). עיקר הכללים ב-Bluebook הם הכללים הכלליים לאזכור מקורות בכל מקום, אולם ישנם גם כללים מסוימים לאזכור מקורות בכתבי בי-דין. אנו משתמשים אך ורק בכללים הכלליים, גם כשאנו כותבים כתבי בי-דין.
- 30.2. בכללים אלו "מקורות לועזיים" הם מקורות המופיעים באנגלית או בשפה אחרת הנכתבת באותיות שאינן עבריות. גם מקורות שפורסמו בישראל, או שנכתבו על ידי מחבר ישראלי אך מופיעים בשפות האמורות, נחשבים מקורות לועזיים.
- 30.3. אזכור מקורות לועזיים ישולב בפסקות כאילו היה אזכור מקורות בעברית. כך, למשל, כיוון הפסקה יהיה מימין לשמאל, והפיסוק בסוף הפסקה יבוא בסוף המשפט בצד שמאל.
- 30.4. אם המקור המאוזכר אינו באנגלית, ניתן להביא את תרגום שמו בסוגריים, בהתאם לכלל 1.11. דוגמה:
Nouveau code de procédure civile (קוד סדר הדין האזרחי החדש).
- 30.5. ישנן שתי דרכים להדגשה: רישיות מוקטנות (SMALL CAPS) ואותיות מוטות (*Italics*). יש להקפיד על בחירת דרך ההדגשה המתאימה.
- דוגמות** .31
- למען הנוחות יובאו מספר כללים בסיסיים ודוגמות. שימו לב! הכללים המחייבים הם הכללים המופיעים במהדורה המעודכנת של ה-Bluebook. פירוט מלא של הכללים ושל החריגים להם, רשימות קיצורים, הסברים ודוגמות נוספות ניתן למצוא שם. כשתצא מהדורה מעודכנת של ה-Bluebook, יחייבו כלליה, ולא הכללים המופיעים כאן.

- 31.1. חוקות – ארצות הברית
יש לציין אם מדובר בחוקה הפדרלית או בחוקה מדינתית. קיצור המילה "חוקה" וציון תחום השיפוט יבואו ברישיות מוקטנות. לאחר פרטי החוקה יבואו פרטי הסעיפים שאליהם מפנים. דוגמות:
U.S. CONST. amend. XV, § 1.
N.Y. CONST. art. I, § 8.
- 31.2. חוקים – ארצות הברית
תמיד יש לציין את מיקום הסעיפים המאוזכרים בקודקס ואחר כך בסוגריים את השנה שבה יצא הקודקס. אם לחוק יש שם פופולרי, ניתן לציין אותו לפני ציון מיקום הסעיפים. דוגמות:
18 U.S.C. § 2 (2000).
עצה: מאחר שמפנים למספר סעיפים, יש לסמן שני סימני סעיף (§§).
Sherman Act, 15 U.S.C. §§ 1-7 (2000).
- 31.3. חוקים – אנגליה
יש לציין את שם החוק, לרבות השנה, ואת מספר הפרק (chapter; מספר החוק ברשימה הכרונולוגית של החוקים שהתקבלו באותה שנה). אם החוק נחקק עד שנת 1962, יש לציין את שנת המלכות ואת קיצור שם המלך או המלכה לפני מספר הפרק. בסוף האזכור יש לציין כי החוק הוא מאנגליה. אם שנת החוק אינה מופיעה בשמו, יש לציין אותה בסוגריים לפני ציון המדינה. הפניה לסעיף בחוק תבוא לאחר מספר הפרק. דוגמות:
Habeas Corpus Act, 1679, 31 Car. 2, c. 2 (Eng.).
Human Rights Act, 1998, c. 42, § 4 (Eng.).
- 31.4. פסקי דין – ארצות הברית
באזכור המקורי של פסק הדין לא יודגשו שמות הצדדים (כללי האזכור החוזר מופיעים להלן בכלל 35.7). ביטויים הקשורים להליך, כגון *In re*, *Ex parte*, *ex rel.* – אבל לא המפריד בין שמות הצדדים *v.* יופיעו באותיות מוטות. לאחר שמות הצדדים יבוא פסיק, ואחריו יבוא מקום פרסום פסק הדין. יש להעדיף פרסום רשמי על פני פרסום לא רשמי, ויש להעדיף פרסום אזורי (הסדרות

North Eastern Reporter, Pacific Reporter וכולי ומהדורותיהן (השונות) על פני פרסום מדינת. רשימת הסדרות העיקריות של פסקי דין אמריקניים וקיצוריהן מופיעה להלן בנספח ט. מספר הכרך יופיע לפני קיצור הסדרה. יש לציין תמיד את מספר העמוד הראשון של פסק הדין, ואחריו ניתן להפנות למיקום מדויק בפסק הדין. בסוף האזכור יובאו בסוגריים פרטי הערכאה ושנת מתן פסק הדין. אין צורך לציין את בית המשפט העליון הפדרלי ואת הערכאה הגבוהה ביותר במדינה. אם אין מפנים לפרסום מדינתי, יש לציין את המדינה לפני שם הערכאה. רשימת שמות מדינות, אזורי חסות וערים בארצות הברית וקיצוריהם מופיעה להלן בנספח ח. דוגמות:

Atkins v. Virginia, 536
U.S. 304, 317-21
(2002).

עצה: אם מפנים למספר עמודים (ולא למספר פסקאות, סעיפים וכיוצא באלו), ניתן לקצר את ההפניה במקרים מסוימים: אם מספר העמוד הראשון ומספר העמוד האחרון נמצאים באותה מאת מספרים (כאן בין 300 ל-400), ניתן להותיר רק את שתי הספרות האחרונות של המספר השני. כך, למשל, ההפניה 1147-1189 תהפוך להיות 1147-89 משום ששני המספרים נמצאים בין 1100 ל-1200; אולם 687-701 לא יהפוך להיות 687-01 מפני שהמספר הראשון נמצא בין 600 ל-700, והשני נמצא בין 700 ל-800.

Wheaton v. Peters, 33 U.S. (8
Pet.) 591 (1834).

עצה: סדרות שונות בנות ימינו (כאן U.S.) החלו את דרכן כמספר סדרות עוקבות (ביניהן Peters). במצב זה מציינים לאחר שם הסדרה הנוכחית את שם הסדרה המקורית ואת מספר הכרך באותה סדרה.

Ex parte Quirin, 317 U.S. 1
(1942).

עצה: מאחר שההליך נקרא על שם צד אחד בלבד, מציינים רק אותו.

United States v. Van Fossan,
899 F.2d 636 (7th Cir.
1990).

Mead Data Cent., Inc. v. West
Pub. Co., 679 F. Supp.
1455 (S.D. Ohio 1987).

עצה: מילים מסוימות בשמות פסקי דין ניתנות לקיצור. הרשימות המלאות נמצאות ב-Bluebook.

Gleason v. McKay, 134 Mass.
419 (1883).

עצה: מאחר שפסק הדין לא פורסם בסדרה אזורית, מציינים את הסדרה המדינתית. מאחר ששם הסדרה מגלה לנו מהי המדינה, היא לא תצוין בסוגריים. מאחר שפסק הדין ניתן בבית המשפט העליון של המדינה, אין מציינים את הערכאה.

Palsgraf v. Long Island R.R.
Co., 162 N.E. 99 (N.Y.
1928).

עצה: מאחר ששם הסדרה אינו מגלה לנו מהי המדינה, היא תצוין בסוגריים. מאחר שפסק הדין ניתן בבית המשפט העליון של המדינה, אין מציינים את הערכאה.

Fernandez v. United
Acceptance Corp., 610 P.2d
461 (Ariz. Ct. App. 1980).

עצה: מאחר ששם הסדרה אינו מגלה לנו מהי המדינה, היא תצוין בסוגריים. מאחר שפסק הדין לא ניתן בבית המשפט העליון של המדינה, מציינים את הערכאה.

אם התקיימו הליכים בתיק לאחר מתן פסק הדין, כגון ערעור, דיון בהרכב מורחב או דחיית בקשה לרשות ערעור על ידי בית המשפט העליון, יש לציין זאת לאחר האזכור הרגיל על ידי ציון קצר של מהות המשך ההליכים (באותיות מוטות) וציון מקום הפרסום של ההליך הבא. לפני מהות המשך ההליכים ואחריה יבואו פסיקים. דוגמה:

United States v. Dickerson, 166 F.3d 667 (4th Cir. 1999), *rev'd*, 530 U.S. 428 (2000).

פסקי דין – מדינות אחרות 31.5

העקרונות דומים לעקרונות אזכור פסקי דין מארצות הברית, אלא אם כן נהוג אחרת במדינה שבה ניתן פסק הדין. לעולם אין מדגישים את שמות הצדדים. אם לא ניתן להבין משם הסדרה באיזו ערכאה ניתן פסק הדין, יש לציין מהי. רשימת סדרות פסקי דין אנגליים עיקריות וקיצוריהן נמצאת להלן בנספח י. לעתים אם הערכאה דנה בתיקים ממחוזות שיפוט שונים, יש לציין מאיזה מחוז הגיע פסק הדין. דוגמות:

<p>M'Naghten's Case, (1843) 8 Eng. Rep. 718 (H.L.) (appeal taken from Eng.) (U.K.).</p>	<p>עצה: זהו פסק דין בריטי. שם הסדרה אינו רומז לנו באיזו ערכאה ניתן פסק הדין, ולכן יש לציין אותה (בית הלורדים). יש לציין גם מאיזה מחוז של הממלכה הגיע התיק לבית הלורדים). שנת מתן פסק הדין מצוינת לפני מספר הכרך.</p>
<p>Pepper v. Hart, [1993] A.C. 593 (H.L. 1992) (appeal taken from Eng.) (U.K.).</p>	<p>עצה: זהו פסק דין בריטי. שם הסדרה אינו רומז לנו באיזו ערכאה ניתן פסק הדין, ולכן יש לציין אותה (בית הלורדים). יש לציין גם מאיזה מחוז של הממלכה הגיע התיק לבית הלורדים). מספר הכרך אינו זהה לשנת פרסום פסק הדין, ולכן מציינים אותה לצד הערכאה.</p>
<p>Young v. Bristol Aeroplane Co. Ltd., [1944] K.B. 718 (Eng. C.A.).</p>	<p>עצה: זהו פסק דין אנגלי. שם הסדרה אינו רומז לנו באיזו ערכאה ניתן פסק הדין, ולכן יש לציין אותה (בית המשפט לערעורים של אנגליה). מספר הכרך זהה לשנת מתן פסק הדין, ולכן אין מציינים אותה שוב.</p>
<p>Re Manitoba Language Rights, [1985] 1 S.C.R. 721, 767-68.</p>	<p>עצה: זהו פסק דין קנדי. מהסדרה ניתן להבין שהוא ניתן בבית המשפט העליון של קנדה. פסק הדין פורסם בכרך הראשון לשנת 1985 של הסדרה (1 [1985]). מספר הכרך זהה לשנת מתן פסק הדין, ולכן אין מציינים אותה שוב.</p>
<p>Dow Jones & Co. Inc. v. Gutnick (2002) 210 C.L.R. 575.</p>	<p>עצה: זהו פסק דין אוסטרלי. מהסדרה ניתן להבין שהוא ניתן בבית המשפט העליון של אוסטרליה. שנת מתן פסק הדין מצוינת לפני מספר הכרך.</p>

ספרים .31.6

יש להדגיש את שמות המחברים ואת שם הספר ברישיות מוקטנות. בין שמות המחברים לשם הספר יבוא פסיק. בין שמו הראשי של הספר לשמו המשני יבואו נקודתיים, אלא אם כן הם הופרדו במקור בדרך אחרת. בשמות ספרים באנגלית יחלו כל המילים באותיות גדולות, למעט מילות יידוע, חיבור או יחס

בנות פחות מחמש אותיות שאינן בתחילת השם או לאחר נקודתיים. שמות ספרים בשפות אחרות יופיעו כפי שהופיעו במקור. בסוף האזכור יבואו בסוגריים שמות העורכים, שמות המתרגמים, פרטי המהדורה, פרטי המוציא לאור (כל אלה – אם הם רלוונטיים) ושנת פרסום הספר. בין הפרטים שבסוגריים יבואו פסיקים. פרטי המוציא לאור יצוינו רק אם הספר יצא לאור לפני שנת 1900 או על ידי מי שאינו המוציא לאור המקורי. שמות המחברים, העורכים והמתרגמים יופיעו כפי שהם מופיעים בספר. הפניה ספציפית תבוא לפני הסוגריים. מספר הכרך יצוין בתחילת האזכור, לפני שם המחבר. דוגמות:

5 FRIEDRICH KARL VON SAVIGNY, SYSTEM DES HEUTIGEN RÖMISCHEN RECHTS §§ 206-209 (Berlin, Beit und Comp. 1841).

ALEXANDER M. BICKEL, THE LEAST DANGEROUS BRANCH: THE SUPREME COURT AT THE BAR OF POLITICS (1962).

REINHARD ZIMMERMANN, THE LAW OF OBLIGATIONS: ROMAN FOUNDATIONS OF THE CIVILIAN TRADITION (1990).

R.P. MEAGHER, W.M.C. GUMMOW & J.R.F. LEHANE, EQUITY, DOCTRINES, AND REMEDIES (3rd ed. 1992).

SANDRA DAY O'CONNOR, THE MAJESTY OF THE LAW: REFLECTIONS OF A SUPREME COURT JUSTICE (Craig Joyce ed., 2003).

DAVID KRETZMER, THE OCCUPATION OF JUSTICE: THE SUPREME COURT OF ISRAEL AND THE OCCUPIED TERRITORIES (2002).

31.7. מאמרים בכתיבי עת

יש לציין את שמות המחברים, את שם המאמר ואת מקום הפרסום, וביניהם פסיקים. שמות המחברים יופיעו כפי שהם מופיעים במאמר ולא יודגשו. שם המאמר יודגש באותיות מוטות. אם בשם המאמר הודגשו מילים מסוימות, הן לא יודגשו באזכור המאמר. בין שמו הראשי של המאמר לשמו המשני יבואו נקודתיים, אלא אם כן הם הופרדו במקור בדרך אחרת. בשמות מאמרים באנגלית יחלו כל המילים באותיות גדולות, למעט מילות יידוע, חיבור או יחס בנות פחות מחמש אותיות שאינן בתחילת השם או לאחר נקודתיים. שמות מאמרים בשפות אחרות יופיעו כפי שהופיעו במקור. שם כתב העת או קיצורו יודגשו ברישיות מוקטנות. מספר הכרך יופיע לפני שם כתב העת או קיצורו (רשימות הקיצורים מופיעות ב-Bluebook). יש לציין תמיד את מספר העמוד

הראשון של המאמר, ואחריו ניתן להפנות למיקום מדויק במאמר. בסוף האזכור תובא בסוגריים שנת פרסום המאמר, אלא אם כן היא מופיעה כמספר הכרך. דוגמות:

Ruth Gavison, *Privacy and the Limits of Law*, 89 YALE L.J. 421, 421 (1980).

Richard A. Posner, *The Path Away from the Law*, 110 HARV. L. REV. 1039 (1997).

Steven Cretney, *The King and the King's Proctor: The Abdication Crisis and the Divorce Laws 1936-1937*, 116 L.Q.R. 583 (2000).

Robert Cooter, *Constitutional Consequentialism: Bargain Democracy Versus Median Democracy*, 3 THEORETICAL INQUIRIES IN L. 1 (2002).

Suzanna Sherry, *The Unmaking of a Precedent*, 2003 SUP. CT. REV. 231.

31.8. מאמרים שפורסמו בספרים

יש לציין את שמות המחברים, את שם המאמר ואת פרטי הספר, וביניהם פסיקים. הכללים בדבר שמות המחברים ושם המאמר זהים לכללים המקבילים לעניין מאמרים שפורסמו בכתיבי עת. פרטי הספר יופיעו לפי הכללים לאזכור ספרים. לפני שם הספר יבואו פסיק לא מוטה והמילה "in" באותיות מוטות. יש לציין תמיד את מספר העמוד הראשון של המאמר לאחר שם הספר, ואחריו ניתן להפנות למיקום מדויק במאמר. דוגמה:

Charles Blake & Gavin Drewry, *The Role of the Court of Appeal in England and Wales as an Intermediate Court*, in BUILDING THE UK'S NEW SUPREME COURT: NATIONAL AND INTERNATIONAL PERSPECTIVES 221 (Andrew Le Seuer ed., 2004).

ד. מקורות משפטיים באינטרנט

- 32. מקורות בעברית באינטרנט**
- 32.1 כללי**
- 32.1.1 אזכור מקורות בעברית שמופיעים באינטרנט, ייעשה לפי הכללים הרגילים לאזכור המקור, ובסוף האזכור תבוא כתובת האתר. יש לציין את כל הפרטים הדרושים לאזכור ככל שהם מופיעים באתר.
- 32.1.2 יש להפנות לכתובת האינטרנט הספציפית (URL) שאליה מבקש המחבר להפנות.
- 32.1.3 אם ה-URL הוא מסוג http, יש להשמיט תחילית זו. אם ה-URL שאליו מפנים אינו מסוג http, יש לאזכר את ה-URL המלא, כולל סוג הפרוטוקול (ftp וכד').
דוגמור:
www.mops.gov.il (ולא http://www.mops.gov.il).
www.justice.gov.il/mojHeb/ (ולא http://www.justice.gov.il/mojHeb/
thomas.loc.gov (ולא http://thomas.loc.gov/
אבל: ftp://law.murdoch.edu.au/pub/elaw-issues/
(ולא http://law.murdoch.edu.au/pub/elaw-issues/)
- 32.2 מקורות לא רשמיים שמופיעים רק באינטרנט**
- מקורות בעברית שמופיעים רק באינטרנט, יאוזכרו לפי כלל 32.1 לעיל. דוגמור:
איתי אפטר ונורית ענבל "נטילת זרע מנפטר ושימוש בו: הגשמת חלום או חלום בלהות? בעקבות הנחיות היועץ המשפטי לממשלה" **הארת דין** א 11 (התשס"ד) law.haifa.ac.il/lawatch/lawatch_files/2004a_zera.pdf
גדעון אלון "3 שנים, 29 כרכים, 10,000 עמודים" **הארץ Online חדשות** 13.2.2006 www.haaretz.co.il/hasite/spages/682155.html
חיים רביה "הראיה הטובה ביותר? אין דבר כזה" (2003) www.law.co.il/showarticles.php?d=h&article=227
שלומי סויסה "אל-מוואסי, רצועת עזה – חיי היום יום במובלעת" (2003) www.btselem.org/Download/200303_AI_Mwassy_Heb.doc
"המדריך לנפגעי רשלנות רפואית" www.med-law.co.il/guide.htm

3.2.3. מקורות רשמיים ומקורות שמופיעים בפורמט מודפס

לרשת האינטרנט אופי דינמי. לכן עדיף להפנות לפי הכללים הרגילים למקורות רשמיים (חיקוקים, הצעות חוק, פרוטוקולים, הוראות ופסקי דין) ולמקורות שמופיעים באופן מודפס. עם זאת, אם מקורות כאלה מופיעים גם באינטרנט, אין מניעה לציין את שני המקורות במקביל לפי כלל 32.1 לעיל. דוגמות:

תזכיר חוק התקשורת (בזק ושידורים) (תיקון מס' 31), התשס"ד-2004
www.moc.gov.il/new/documents/whats_new/tazkir_7.6.04.pdf

פרוטוקול ישיבה מס' 77 של הוועדה לבעיית עובדים זרים, הכנסת ה-15
www.knesset.gov.il/protocols/data/html/zarim/2001-13.11.2001-11-13.html

"הפסקת התאמת הדוחות הכספיים להשפעת האינפלציה" **חזרי גמל** 2004/3
(התשס"ד) www.mof.gov.il/hon/2001/gemel/memos/2004-03.doc

הוראת שירות בתי הסוהר 6.01 "הכפיפות למשרד" www.ips.gov.il/About/orders6.html#1

החלטה 1428 (סט/20) של הממשלה ה-30 "חבצלת" – עקרונות לתכנון ולביצוע לוויית ממלכתיות" (29.1.2004) www.pmo.gov.il/PMO/vadot/sig-events/des1428.htm

"חוף הים התיכון (הגנה, פיתוח, ניהול ושימור)" (חוות דעת של נציב הדורות הבאים, 18.2.2003)
www.knesset.gov.il/sponsorship/future/data/EnvOpinion2.pdf

תיק (גדול) 1-21-7178 **פלונית נ' פלוני** (לא פורסם, 6.6.2005) www.rbc.gov.il/judgements/docs/91.doc

תיק (צבאי יהודה) 1235/02 **התביעה הצבאית נ' חג'אג'רה** (לא פורסם, 2.3.2004)
elyon1.court.gov.il/files_idf_yesha/02/350/012/k09/02012350.k09.pdf

הוועדה לבחינת הפתיחה של בתי-המשפט בישראל לתקשורת אלקטרונית **דין וחשבון** (2004) elyon1.court.gov.il/heb/doch%20electroni.pdf

אורן גזל **ענישה בהסכמה – חלופות להליכי משפט בפלילים** (חיבור לשם קבלת תואר "דוקטור לפילוסופיה", אוניברסיטת חיפה, 2002) law.haifa.ac.il/faculty/lec_papers/gazal/gazal_dr_toc.htm

מקורות לועזיים שמופיעים באינטרנט .33

מקורות לועזיים שמופיעים באינטרנט, יאוזכרו בהתאם לכללי ה-Bluebook. על כן כאשר המקור מופיע גם בפורמט מודפס, יבואו המילים "available at" בהטייה בין האזכור לכתובת. דוגמות:

Turkey: Victims of Family Violence, web.amnesty.org/library/Index/ENGEUR440222004 (2004).

BERTRAND RUSSELL, PROPOSED ROADS TO FREEDOM – SOCIALISM, ANARCHISM AND SYNDICALISM (1918), *available at* www.globusz.com/ebooks/PropRoad/00000001.htm.

ה. אזכור חוזר

כללי .34

מונחים .34.1

חוקים, פסקי דין, ספרים, מאמרים וכל חומר מאוזכר אחר הם מקורות.
אזכור מלא הוא אזכור מקור בצורה מלאה לפי כללי האזכור שמופיעים לעיל.
אזכור חוזר הוא אזכור מקוצר של מקור שאזכורו המלא נמצא במקום אחר
במסמך.

באזכור החוזר אין צורך לחזור על האזכור המלא. די בשם המקור או בכינוי
מקוצר שלו.

שם המקור .34.2

שם המקור הוא החלק המזהה של המקור.
חקיקה – שם החיקוק הוא שם המקור של החוק. שנת חקיקת החיקוק ומקום
פרסומו ברשומות אינם חלק משם המקור.

פסיקה – שמות הצדדים הם שם המקור של פסק דין. ניתן לבחור את שם אחד
הצדדים כשם המקור לפי סדר העדיפויות הבא: שמות בני אדם; שמות
תאגידים (ניתן להשתמש בחלק המרכזי של שמות תאגידים ארוכים); גופים
שלטוניים. אם שני הצדדים בני אדם, או שניהם תאגידים, או שניהם גופים
שלטוניים, רצוי לבחור את הצד הראשון. רצוי לא לבחור שמות נפוצים, כגון
פלוגי, היועץ המשפטי, פקיד שומה או מדינת ישראל. פרטי ההליך, פרטי
הערכאה ומקום פרסום פסק הדין אינם חלק משם המקור.

ספרות – שמות המשפחה של המחברים הם שם המקור לעניין ספרות. כדי
להבחין בין כתבים שונים של מחבר אחד ניתן להוסיף את שם הספר או את
שם המאמר, לפי העניין. כדי להבחין בין כתבים של מחברים בעלי שם משפחה
זהה, ניתן להוסיף את שם הספר או את שם המאמר, לפי העניין, או את השם
הפרטי של המחבר. הפרטים הביבליוגרפיים ומקום הפרסום אינם חלק משם
המקור.

ניתן להשתמש בשם המקור להפניה למקור כאשר ברור שמדובר במקור זה, ולא במקורות אחרים. אם מפנים למקור על ידי שימוש בשם המקור, אין צורך לציין את שם המקור לאחר האזכור המלא של המקור על ידי "להלן: עניין כהן" וכדומה. דוגמה:

- 10 בג"ץ 6698/95 קעדאן נ' מינהל מקרקעי ישראל, פ"ד נד(1) 258 (2000); נעמי לויצקי כבודו – אהרן ברק – ביוגרפיה 319-338 (2001).
- 11 כאמור בחלק ה להלן.
- 12 פרשת קעדאן, לעיל ה"ש 10; לויצקי, לעיל ה"ש 10, שם.
- 13 יצחק זמיר הסמכות המינהלית כרך א 49 (1996); יצחק זמיר השפיטה בעניינים מינהליים 23-24 (1975); איל זמיר חוק המכר, תשכ"ח-1968 723 (1987).
- 14 זמיר השפיטה בעניינים מינהליים, שם, בעמ' 97.
- 15 איל זמיר, לעיל ה"ש 13, בעמ' 26.
- 16 ס' 34 יא לחוק העונשין, התשל"ז-1977.
- 17 ס' 34 יב לחוק העונשין.

כינוי מקוצר

34.3

ניתן לכנות את המקור בכינוי שונה משם המקור במקרים שונים: שימוש בשם המקור ארוך מדי או עלול לגרום בלבול בין מקורות; כינוי המקור ידוע יותר משמו; שם המקור לועזי, ורוצים לתרגמו לעברית. כדי לעשות זאת יש לציין בסוגריים את הכינוי החדש של המקור לאחר האזכור המלא. כינויו של פסק דין ילווה במילה המציינת כי זהו פסק דין: עניין, פרשת, הלכת ועוד. אם המקור מוזכר פעמים רבות, ניתן לכנות אותו בשם סוגו: החוק, פסק הדין, הספר, המאמר וכו'. לא ניתן לתת כינוי זהה לשני מקורות. דוגמה:

- 18 חוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973 (להלן: חוק החוזים); חוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979 (להלן: "חוק עשיית עושר" או "החוק"); ד"נ 20/82 אדרס חמרי בנין בע"מ נ' הרלו אנד ג'ונס ג.מ.ב.ה., פ"ד מב(1) 221 (1988).
- 19 רע"א 5768/94 א.ש.י.ר. יבוא יצור והפצה נ' פורום אביזרים ומוצרי צריכה בע"מ, פ"ד נב(4) 289 (להלן: עניין אשיר); ניבה אלקין-קורן "על כלל ועל ינחלת

- הכלל: מקניין רוחני לעשיית עושר ולא במשפט" **עיוני משפט** כה 9 (2001) (להלן: אלקין-קורן "כלל ונחלת הכלל").
- 20 ס' 1 (א) לחוק עשיית עושר. ראו גם ס' 21 לחוק החוזים.
- 21 ראו עוד ס' 1 לחוק; עניין **אשיר**, לעיל ה"ש 19; אלקין-קורן "כלל ונחלת הכלל", לעיל ה"ש 19.
- 22 ראו לאחרונה McFarlane v. Tayside Health Bd., [2000] 2 A.C. 59 (H.L. (U.K.) (appeal taken from Scot.); עניין **מקפרליין**); Rees v. Darlington Mem'l Hosp. NHS Trust, [2004] 1 A.C. 309 (H.L. (U.K.) (appeal taken from Eng.) 2003) (להלן: עניין **ריס**).
- 23 1 C.L.R. 215 (2003) Cattanach v. Melchior (להלן: עניין **קטנך**).
- 24 השוו בין הגישה הבריטית בעניין **מקפרליין**, לעיל ה"ש 22, ובעניין **ריס**, לעיל ה"ש 22, לבין הגישה האוסטרלית בעניין **קטנך**, לעיל ה"ש 23.
- 25 ע"א 6821/93 **בנק המזרחי המאוחד בע"מ נ' מגדל כפר שיתופי**, פ"ד מט(4) 221 (1995) (להלן: עניין **חוק גל**).
- 26 ראו טקסט ליד ה"ש 3 לעיל.
- 27 עניין **חוק גל**, לעיל ה"ש 25, בעמ' 470-471.
- 28 ראו, למשל, אתרים של בתי משפט חוקתיים שונים בעולם: אתר בית המשפט החוקתי הפדרלי הגרמני (www.bundesverfassungsgericht.de/) (להלן: אתר בית המשפט הגרמני); אתר ה-Conseil constitutionnel של צרפת (www.conseil-constitutionnel.fr/) (להלן: אתר בית המשפט הצרפתי); ואתר בית המשפט החוקתי של דרום אפריקה ([www.concourt.gov.za/](http://www.concourt.gov.za/site/home.htm)) (להלן: אתר בית המשפט הצרפתי).
- 29 ישנם, כמובן, גם אתרים של בתי משפט עליונים של מדינות שונות, כגון בריטניה (מועצת המלכה: www.privacy-council.org.uk/output/page5.asp), ובית הלורדים: (www.parliament.uk/judicial_work/judicial_work.cfm), קנדה (www.scc-csc.gc.ca/), אוסטרליה (www.hcourt.gov.au/) וארצות הברית (www.supremecourtus.gov/index.html).
- 30 הן אתר בית המשפט הגרמני, לעיל ה"ש 28, הן אתר בית המשפט הצרפתי, לעיל ה"ש 28, כתובים בשפה המקומית (גרמנית וצרפתית, בהתאמה).

כללי האזכור החוזר .35

כללי .35.1

הנוסחה לאזכור חוזר היא זו:

[שם המקור/כינוי מקוצר], [הפניה לאזכור המלא], [הפניה ספציפית]

דוגמה:

31 דנ"א **כנתן**, לעיל ה"ש 9, פס' 4-10 לפסק דינו של השופט מ' חשין.32 ויתקון ונאמן **דיני מיסים**, לעיל ה"ש 8, בעמ' 65.

33 רות קנאי "הסכמת הנפגע", להלן ה"ש 41.

תחיקה 35.2

באזכור חוזר של חקיקה אין צורך לציין היכן נמצא האזכור המלא. ההפניה הספציפית תהיה לפני שם החיקוק, בצורת ציון מספר הסעיף לחוק המסוים.

דוגמה:

34 כפי שנכתב בס' 8 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. ראו עוד ס' 12 לפקודת הראיות [נוסח חדש], התשל"א-1971, ותק' 102 תקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984 (להלן: תקנות סד"א).

35 ס' 6 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו.

36 ס' 13 לפקודת הראיות.

37 תק' 500 לתקנות סד"א.

מאמרים שפורסמו בספרים 35.3

אם מעוניינים להפנות למאמרים שונים שהתפרסמו באותו ספר, ניתן לתת לספר כינוי מקוצר בפעם הראשונה שמאזכרים אותו, או להשתמש בשם המקור שלו. כשמפנים למאמר אחר מתוכו, חובה לציין את העמוד הראשון של המאמר האחר לאחר ההפניה לספר, ואחר כך ניתן להוסיף הפניה ספציפית.

דוגמה:

60 חנוך דגן "קניין, אחריות חברתית וצדק חלוקתי" **צדק חלוקתי בישראל** 97 (מנחם מאוטנר עורך, 2000) (המאמר להלן: דגן "קניין, אחריות וצדק"; הספר להלן: **צדק חלוקתי**).

61 בג"ץ 244/00 **עמותת שיח חדש, למען השיח הדמוקרטי נ' שר התשתיות הלאומיות**, פ"ד נ(6) 25 (2002).

62 פיל תומס "צדק חברתי בתקופת תאצ"ר" **צדק חלוקתי**, לעיל ה"ש 60, 411, בעמ' 412. ראו גם דגן "קניין, אחריות וצדק", לעיל ה"ש 60.

35.4. שם המקור וכינוי מקוצר

פירוש המונחים "שם המקור" ו"כינוי מקוצר" וכללי השימוש בהם נמצאים בכללים 34.2-34.3 לעיל. כאשר שם המקור והכינוי המקוצר מופיעים באזכור החוזר, יש להדגיש חלקים שמודגשים בכללי האזכור הרגיל, ולשים בין מרכאות חלקים שמופיעים בין מרכאות בכללי האזכור הרגיל: שמות צדדים ושמות ספרים יודגשו; שמות מאמרים יהיו בין מרכאות; שמות מחברים ומלים המציינות כי מדובר בפסק דין, לא יודגשו ולא יושמו בין מרכאות. דוגמה:

63 הלכת שפר, לעיל ה"ש 51, בעמ' 96-97 (פס' 1 לפסק דינו של המשנה לנשיא אלו).

64 לפידות חוק-יסוד: ירושלים, לעיל ה"ש 40, בעמ' 87.

או:

64 לפידות, לעיל ה"ש 40, בעמ' 87.

65 קמיר "איזו מין הטרדה", לעיל ה"ש 55, בעמ' 328.

או:

65 קמיר, לעיל ה"ש 55, בעמ' 328.

66 מכתב מנדלברוט-מיזאן, לעיל ה"ש 48, פס' 5.

35.5. הפניה לאזכור המלא

אם האזכור המלא נמצא בהערה הקודמת להערה שבה נמצא האזכור החוזר, ואין אף מקור בין האזכור המלא לאזכור החוזר, יש לציין את המלה "שם", ואין צורך לציין את שם המקור או את הכינוי המקוצר. אם האזכור המלא נמצא באותה ההערה שבה נמצא האזכור החוזר, ואין אף מקור בין האזכור המלא לאזכור החוזר, יש לציין את המלה "שם", ואין צורך לציין את שם המקור או את הכינוי המקוצר. אם האזכור המלא נמצא באותה ההערה שבה נמצא האזכור החוזר, ויש מקור אחר בין האזכור המלא לאזכור החוזר, יש לציין את המלה "שם" לאחר ציון שם המקור או הכינוי המקוצר. כללים אלו חלים גם אם האזכור הקודם לאזכור שבו עסקינן הוא אזכור חוזר אחר לאזכור המלא. אם האזכור המלא נמצא במקום אחר, יש להפנות אליו על ידי שימוש במלה

"לעיל" או "להלן", לפי המתאים, ואחריהן הפניה להערה שבה נמצא האזכור
המלא. דוגמה:

70 ע"א 140/00 **עזבון אטינגר נ' החברה לשיקום ופיתוח הרובע היהודי בעיר העתיקה בירושלים בע"מ**, פ"ד נח(4) 486 (2004) (להלן: עניין **אטינגר**). בית המשפט העליון גם התייחס לנוסחה הידועה שיצר השופט Learned Hand בפסק הדין (2d 169 F.2d 159 *United States v. Carroll Towing Co.*, Cir. 1947). ראו עניין **אטינגר**, שם, בעמ' 515-516.

71 שם, בעמ' 523-532.

72 ע"א 295/81 **עזבון גבריאל נ' גבריאל**, פ"ד לו(4) 533 (1982). אף כי השאלה התעוררה לפני כן, לא פסק בית המשפט העליון הלכה בה עד שנת 1982. ראו שם, בעמ' 543-544.

73 עניין **אטינגר**, לעיל ה"ש 70, בעמ' 507-508.

74 שם, בעמ' 508.

35.6 הפניה ספציפית

ניתן להפנות לחלק מסוים במקור המאוזכר על ידי הפניה למספר עמוד, לפסקה, להערה וכולי, לפי כללים 17.9, 18.5, 19.3, 22.5 ו-23.8 לעיל. אם מפנים לעמוד מסוים באזכור חוזר, יש לכתוב לפניו "בעמ'". אם ההפניה לאזכור המלא היא "שם", וההפניה הספציפית היא לאותו חלק במקור המאוזכר שאליו מפנים גם באזכור המלא או הקודם (לפי העניין), אין לכתוב "שם, שם", אלא "שם". דוגמה:

75 ראו עניין **אש"ד**, לעיל ה"ש 47, בעמ' 790-791.

או:

75 ראו עניין **אש"ד**, לעיל ה"ש 47, בעמ' 790-791.

או:

75 ראו עניין **אש"ד**, לעיל ה"ש 47, פס' 4 לפסק דינו של השופט ש"ז חשין.

76 גו ורונו, לעיל ה"ש 7, ס' 9.33.

77 רחן-צבי **דיני המשפחה**, לעיל ה"ש 56, בעמ' 49.

78 אבן "מנהג מבטל הלכה?", לעיל ה"ש 42, בעמ' 130, הערת סיום 1.

79 שם, בעמ' 128.

80 שם.

מקורות לועזיים 35.7

אזכור חוזר של מקורות לועזיים יהיה באותו אופן שמקורות עבריים מאוזכרים אזכור חוזר. שם המקור יופיע בשפה המקורית. כינוי מקוצר יופיע כפי שנקבע הכינוי, בעברית או בשפה אחרת. שמות צדדים בלועזית יהיו באותיות מוטות. דוגמה:

81 הלכת *Brown*, לעיל ה"ש 39.

82 עניין *Donoghue v. Stevenson*, לעיל ה"ש 52, בעמ' 580.

83 פרשת **מירנדה**, לעיל ה"ש 46, בעמ' 458-460.

84 DWORKIN, לעיל ה"ש 6, בעמ' 204-205.

או:

84 DWORKIN, TAKING RIGHTS SERIOUSLY, לעיל ה"ש 6, בעמ' 204-205.

84 דבורקין, לעיל ה"ש 6, בעמ' 204-205.

84 דבורקין **לקחת זכויות ברצינות**, לעיל ה"ש 6, בעמ' 204-205.

85 Warren & Brandeis, לעיל ה"ש 58, בעמ' 194.

או:

85 Warren & Brandeis, *The Right to Privacy*, לעיל ה"ש 58, בעמ' 194.

85 וורן וברנדייס, לעיל ה"ש 58, בעמ' 194.

85 וורן וברנדייס "הזכות לפרטיות", לעיל ה"ש 58, בעמ' 194.

ו. נספחים**נספח א:****קיצורים בהפניות בהערות שוליים**

שימו לב: כל קיצור משמש ליחיד ולרבים, למשל ס' משמש לקיצור "סעיף" ו"סעיפים". לשם הנוחות צוינו כאן רק צורות היחיד.

ה"ש – הערת שוליים	פס' – פסקה
ס' – סעיף	תוס' – תוספת
ס"י – סימן	תק' – תקנה
עמ' – עמוד	

נספח ב:**קבצי חקיקה ישראלים ומנדטוריים וקיצוריהם**

ה"ח = הצעות חוק	ס"ח = ספר החוקים
ה"ח הכנסת = הצעות חוק – הכנסת	קמצ"מ = קובץ מנשרים, צווים ומינויים
ה"ח הממשלה = הצעות חוק – הממשלה	ק"ת = קובץ התקנות
הנ"ח = דיני מדינת ישראל – הצעות נוסח חדש	ק"ת חש"ם = קובץ התקנות – חיקוקי שלטון מקומי
חא"י = חוקי ארץ ישראל	ק"ת – שיעורי מק"ח = קובץ התקנות – שיעורי מכס, מס קניה ותשלומי חובה
ח"ת = חוקי תקציב	ע"ר = עתון רשמי
ח"ת הצעות = חוקי תקציב – הצעות	תוס' = תוספת (לעתון הרשמי)
י"פ = ילקוט הפרסומים	Palestine Gazette = P.G.
כ"א = כתבי אמנה	Supplement = Supp.
נ"ח = דיני מדינת ישראל – נוסח חדש	

נספח ג:**סוגי פקודות והוראות וקיצוריהן**

הפ"ע – הוראות הפיקוד העליון	הק"א – הוראות קבע אכ"א
פ"מ – פקודות מטכ"ל	הקמ"א – הוראות קבע למתקני אכ"א
חוזר מפ"ע – חוזר מזכירות הפיקוד העליון	פקודת המטא"ר – פקודת המטה הארצי
	פקנ"צ – פקודת נציבות בתי הסוהר

נספח ד:

קיצורי סוגי הליכים

א"ב – אישור בחירות	דב"ע – דיון בית דין ארצי לעבודה
אפ' – תיק אפוטרופוסות	ד"ט – תיק דמי טיפול ארגוני
אפ"ח – תיק אכיפת פסק חוץ	ד"מ – דיון מהיר
א"צ – אישור צוואה	ד"נ – דיון נוסף
בג"ץ – בית דין גבוה לצדק	דנ"א – דיון נוסף אזרחי
בד"א – תיק בית הדין הארצי למשמעת של לשכת עורכי הדין	דנ"מ – דיון נוסף מנהלי
בד"ם – (1) תיק בית דין מיוחד; (2) תיק בית הדין המחוזי למשמעת של לשכת עורכי הדין; (3) תיק בית הדין למשמעת של עובדי המדינה	דנ"פ – דיון נוסף פלילי
בה"נ – בקשת התרת נישואין	דנג"ץ – דיון נוסף בבית הדין הגבוה לצדק
ב"ל – תיק ביטוח לאומי	ה"כ – תיק הסדר כובל
בע"מ – בקשת ערעור משפחה	ה"מ – המרצה
בפ"מ – בקשה לביטול פסילה מנהלית	ה"נ – תיק היתר נישואין
בפ"ת – בקשה לפסילה עד תום ההליכים	ה"ע – תיק הגבלים עסקיים
ב"ק – ברירת קנס	ה"פ – המרצת פתיחה
בר"ם – בקשת רשות ערעור מנהלי	הפ"ב – המרצת פתיחה בוררות
בר"ע – בקשת רשות ערעור	ה"ת – החזרת תפוס
בר"ש – בקשת רשות להישפט	ו"ע – תיק ועדת ערר
ב"ש – (1) בקשות שונות; (2) בקשת שחרור	וש"מ – ועדת שחרורים מיוחדת
בש"א – בקשות שונות אזרחי	ח"א – תיק חוזה אחיד
בשג"ץ – בקשות שונות בבית הדין הגבוה לצדק	ח"ד – חיקור דין
בש"ם – בקשות שונות מנהלי	חס"מ – חקירת סיבות מוות
בש"פ – בקשות שונות פלילי	ח"ש – תביעות מכח חוקים שונים
בש"ע – בקשה לשחרור בערובה	י"ס – ישוב סכסוך
גזו' – תביעות לפי חוק הגזות	מ"א – תיק מעמד אישי
	מ"ח – משפט חוזר
	מ"י – מעצר ימים
	מ"מ – מעצר מנהלי

מק"מ – מאסר-קנס מינהלי	עמ"ק – תיק עניינים מקומיים
מ"ת – מעצר עד תום ההליכים	עמ"ש – (1) ערר מס שבח; (2) ערעור משפחה
נ"ב – תיק תאונת דרכים ללא נפגעי גוף	עמ"ת – ערר מעצר עד תום ההליכים
סב"א – תביעות בין ארגוניות	ע"נ – (1) ערעור נכים; (2) ערעור נוער
ס"ע – סכסוך עבודה	ענמ"ש – ערעור נושאי משרה שלטונית
ס"ק – סכסוך קיבוצי	עס"ק – ערעור סכסוך קיבוצי
סק"כ – סכסוך קיבוצי בין ארגון עובדים לארגון מעבידים	ע"ע – ערעור עבודה
ע' – ערעור	עע"א – ערעור עתירות אסירים
ע"א – ערעור אזרחי	עע"ם – ערעור עתירה מנהלית
עא"ח – ערעור אחר	ע"פ – ערעור פלילי
עב' – תיק בית הדין לעבודה	עפ"א – ערעור פלילי אחר
ע"ב – ערעור בחירות	עפ"ג – ערעור פלילי – גזר דין
עב"ל – ערעור ביטוח לאומי	עפ"ס – ערעור פסלות שופט
עבמ"ץ – ערעור לבית הדין הצבאי לערעורים מבית המשפט הצבאי (לפי תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945)	עק"מ – ערר על גובה קנס מינהלי
עד"י – ערעור דן יחיד	עק"נ – ערעור על קובלנה פלילית ע"י הנאשם
עד"מ – ערעור דיון מהיר	עק"פ – ערעור על קובלנה פלילית ע"י הקובל
ע"ו – ערעור על ועדה	ע"ר – ערעור על החלטת רשם
עז' – תיק עיזבון	ער"מ – (1) ערעור רשות מקומית; (2) ערעור על החלטת רשם – מנהלי
עחה"ס – ערעור חוק האזנות סתר	ע"ש – ערעורים שונים
על"ע – ערעור לשכת עורכי הדין	עש"א – ערעור שונה אזרחי
ע"מ – (1) ערעור משפחה; (2) ערעור מיסים	עש"מ – ערעור שירות המדינה
עמ"ה – ערעור מס הכנסה	עש"ר – ערעור על החלטת שר העבודה והרווחה
עמ"ח – ערעור משפחות חיילים	עש"ת – ערעור שרות התעסוקה
עמ"י – ערר על מעצר ימים	עת"א – תיק עתירות אסירים
עמ"מ – (1) ערעור מעצר מנהלי; (2) ערעור מועצה משפטית	עת"מ – (1) עתירה מנהלית; (2) ערעור תפיסת מקרקעים
עמ"נ – ערעור מנהלי	

תב"כ – (1) תיק בחירות כלליות; (2) תיק בחירות לכנסת	פ"א – פרטי אירוע
תב"מ – תיק בחירות מיוחדות	פ"ה – פסק דין הצהרתי
תב"ע – תיק בית דין אזורי לעבודה	פל' – תיק עבירות תעבורה חמורות
תב"ר – תביעה לפי חוק ביטוח בריאות ממלכתי	פל"ע – פיצויים לעובדים
ת"ד – תיק תאונת דרכים עם נפגעים	פ"מ – פסילת מועמד
תה"ג – תיק הסגרה	פ"פ – תיק פיצויי פיטורין
תהוצל"פ – תיק הוצאה לפועל	פר' – איסור פרסום
תה"ס – תיק הסכם	פרק – תיק פירוקים
ת"ח – המנהלה להסדרים במגזר החקלאי (לפי חוק הסדרים במגזר החקלאי המשפחתי, התשנ"ב-1992)	פש"ר – פשיטת רגל
תח"פ – תיק לפי חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים, התשי"ח-1957	צ"ה – צו הריסה
ת"ט – תיק התנגדות לביצוע שטר	צ"ו – צו עשה / צו מניעה (קבוע)
תי"א – תיק אזרחי	ק"ג – תיק קופת גמל
תי"פ – תיק פלילי	ק"פ – קובלנה פלילית
ת"מ – תביעה מנהלית	רמ"ש – רשות ערעור משפחה
תמ"ש – תיק משפחה	ר"ע – רשות ערעור
ת"ע – תיק עזבונות	רע"א – רשות ערעור אזרחי
ת"פ – תיק פלילי	רע"ב – רשות ערעור בתי סוהר
תפ"ח – תיק פשע חמור	רע"פ – רשות ערעור פלילי
ת"צ – תובענה ייצוגית	רצ"פ – רשות ערעור על הוצאה לפועל
ת"ק – (1) תיק תביעות קטנות; (2) תיק קרקעות	רת"ק – רשות ערעור תביעות קטנות
תר"מ – תיק בחירות לרשויות מקומיות	ש' – תיק שכירות
ת"ת – (1) תיק תעבורה; (2) תיק התנגדות לבקשה לביצוע תביעה (הוצל"פ)	ש"ע – תיק שכר עבודה
תת"ח – תיק תחבורה	ש"ש – שינוי שם
תת"ע – תיק תעבורה	ת"א – (1) תיק אזרחי; (2) תיק אישות
	תא"מ – תיק אזרחי בסדר דין מהיר
	תא"פ – תיק אפוטרופסות
	תא"ק – תיק אזרחי בסדר דין מקוצר
	תא"ר – תובענה ארגונית בין עובד לארגון עובדים

נספח ה:**סוגי ערכאות**

- בית המשפט העליון (אין מציינים אותו ואת מקום מושבו)
 אזורי – (1) בית דין אזורי לעבודה; (2) בית דין רבני אזורי
 ארצי – בית הדין הארצי לעבודה (אין מציינים את מקום מושבו)
 גדול – בית הדין הרבני הגדול (אין מציינים את מקום מושבו)
 הגבלים עסקיים – בית הדין להגבלים עסקיים (אין מציינים את מקום מושבו)
 חוזים אחידים – בית הדין לחוזים אחידים (אין מציינים את מקום מושבו)
 ימאות – בית הדין לימאות (אין מציינים את מקום מושבו)
 מחוזי – בית המשפט המחוזי
 מים – בית הדין לענייני מים (אין מציינים את מקום מושבו)
 מינהליים – בית משפט לעניינים מינהליים
 מקומיים – בית משפט לעניינים מקומיים
 משמעת עו"ד – בית הדין המחוזי למשמעת של לשכת עורכי הדין
 משמעת עו"ד ארצי – בית הדין הארצי למשמעת של לשכת עורכי הדין (אין מציינים את מקום מושבו)
 משמעת עובדי המדינה – בית הדין למשמעת של עובדי המדינה
 משמעת שופטים – בית הדין למשמעת לשופטים (אין מציינים את מקום מושבו)
 משפחה – בית משפט לענייני משפחה
 נוער – בית משפט לנוער
 ערעורים – (1) בית הדין הצבאי לערעורים (מציינים "ערעורים צה"ל"); (2) בית המשפט הצבאי לערעורים
 צבאי – (1) בית דין צבאי מחוזי; (2) בית משפט צבאי של ערכאה ראשונה
 שכירות – בית משפט לשכירות
 שלום – בית משפט השלום
 תביעות קטנות – בית משפט לתביעות קטנות
 תעבורה – בית משפט לתעבורה

נספח ו:

מקומות מושב הערכאות וקיצוריהם

פ"ת – פתח תקוה	ח' – חולון	א"י – אור יהודה
ק"ג – קרית גת	ח' – חיפה	א' – אילת
ק"ש – קרית שמונה	טב' – טבריה	אש' – אשקלון
ק' – קרית	ט"כ – טול כרם	אשד' – אשדוד
ר"ג – רמת גן	י-ם – ירושלים	ב"י – בת ים
ר"ה – רמת הגולן	כ"ס – כפר סבא	בי"ש – בית שמש
רח' – רחובות	נה' – נהריה	ביש"א – בית שאן
רמ' – רמלה	נצ' – נצרת	ב"ש – באר שבע
ת"א – תל אביב	נת' – נתניה	ד' – דימונה
	עפ' – עפולה	חד' – חדרה

נספח ז:

סדרות פסקי דין ישראלים ומנדטוריים וקיצוריהם

פסיקה ישראלית

- ה"מ – הלכות מסים
- המשפט – קובץ פסקי דין של בתי המשפט המחוזיים
- מאירי – פסקי דין בענייני שכירות בהוצאת א. מאירי
- סביר – תקציר פסקי דין של בית המשפט העליון בעריכת נח סביר
- פ"ד – פסקי-דין של בית המשפט העליון
- פ"מ – "פסקים" של בתי המשפט המחוזיים ובתי משפט השלום
- פ"מ (ת) – תמציות של פסקים של בתי המשפט. צורפו בסוף כרכי ה"פסקים"
- פ"מ משפחה – "פסקים" של בתי המשפט לענייני משפחה
- פ"ע – "פסקים" של בית המשפט העליון
- פב"ל – פסקי דין של בתי הדין לביטוח לאומי
- פד"א – פסקי דין אזרחיים
- פד"ה – פסקי דין של בית הדין הצבאי לערעורים כערכאת ערעור על בתי המשפט הצבאיים לפי תקנות ההגנה (שעת חירום), 1945
- פד"מ – פסקי דין בעניינים מנהליים

פד"ע – פסקי דין של בתי הדין לעבודה
 פד"צ – פסקי דין נבחרים של בית הדין הצבאי לערעורים
 פד"ר – פסקי דין של בתי הדין הרבניים
 פדי"מ – פסקי דין משמעותיים של לשכת עורכי הדין
 פדמ"ס – פסקי דין בעניני מסים בהוצאת לשכת רואי החשבון
 פצ"ן – פסקי דין של בתי המשפט הצבאיים
 פשמ"מ – פסקי דין נבחרים של בתי המשפט הצבאיים בשטחים המוחזקים
 קפ"ד – קובץ פסקי דין אזרחיים

פסיקה מנדרטורית

A.L.R. – Annotated Law Reports (בית המשפט העליון)
 C.L.R. – Current Law Reports (בית המשפט העליון)
 C.O.J. – Collection of Judgements (מכל בתי המשפט)
 H.L.R. – Haifa Law Reports (בית המשפט העליון)
 N.L.R. – Northern Law Reports (בתי משפט מחוזיים)
 P.L.R. – Law Reports of Palestine (מועצת המלך ובית המשפט העליון)
 S.C.D.C. – Selected Cases of the District Courts (בתי משפט מחוזיים)
 S.C.J. – Annotated Supreme Court Judgements (בית המשפט העליון)
 T.A.L.R. – Law Reports of the District of Tel-Aviv (בתי משפט מחוזיים)
 אפ"ן – אוסף פסקי דין נבחרים של בית המשפט העליון
 המשפט – קובץ פסקי דין של בתי המשפט המחוזיים
 פת"א – אוסף פסקי דין של בית המשפט המחוזי בתל-אביב

נספח ח:

מדינות, אזרחי חסות וערים בארצות הברית וקיצוריהם

שימו לב: במקרים מסוימים לא נקבע קיצור לשם המלא. הדבר צוין ברשימה זו.

Alabama – Ala.	Arizona – Ariz.
Alaska – Alaska (no abbreviation)	Arkansas – Ark.
American Samoa – Am. Sam.	Baltimore – Balt.

California – Cal.	Nevada – Nev.
Canal Zone – C.Z.	New Hampshire – N.H.
Chicago – Chi.	New Jersey – N.J.
Colorado – Colo.	New Mexico – N.M.
Connecticut – Conn.	New York – N.Y.
Delaware – Del.	North Carolina – N.C.
District of Columbia – D.C.	North Dakota – N.D.
Florida – Fla.	Northern Mariana Islands – N. Mar. I.
Georgia – Ga.	Ohio – Ohio (no abbreviation)
Guam – Guam (no abbreviation)	Oklahoma – Okla.
Hawaii – Haw.	Oregon – Or.
Idaho – Idaho (no abbreviation)	Pennsylvania – Pa.
Illinois – Ill.	Philadelphia – Phila.
Indiana – Ind.	Puerto Rico – P.R.
Iowa – Iowa (no abbreviation)	Rhode Island – R.I.
Kansas – Kan.	San Francisco – S.F.
Kentucky – Ky.	South Carolina – S.C.
Los Angeles – L.A.	South Dakota – S.D.
Louisiana – La.	Tennessee – Tenn.
Maine – Me.	Texas – Tex.
Maryland – Md.	Utah – Utah (no abbreviation)
Massachusetts – Mass.	Vermont – Vt.
Michigan – Mich.	Virgin Islands – V.I.
Minnesota – Minn.	Virginia – Va.
Mississippi – Miss.	Washington – Wash.
Missouri – Mo.	West Virginia – W. Va.
Montana – Mont.	Wisconsin – Wis.
Nebraska – Neb.	Wyoming – Wyo.

נספח ט:

סדרות עיקריות של פסקי דין אמריקניים וקיצוריהן

בנספח זה הובאו סדרות עיקריות. רשימות מלאות של סדרות פסקי הדין נמצאות ב-
Bluebook.

פסיקת הערכאות הפדרליות

בית המשפט העליון: יש להעדיף הפניה לסדרה בשורה עליונה על פני הפניה לסדרה
בשורה תחתונה.

U.S. – United States Reporter

S. Ct. – Supreme Court Reporter

L. Ed., L. Ed. 2d – Lawyer's Edition

U.S.L.W. – United States Law Weekly

ערכאות נמוכות:

F., F.2d, F.3d – Federal Reporter

F. Cas. – Federal Cases

F. Supp., F. Supp. 2d – Federal Supplement

F. App'x – Federal Appendix

פסיקת הערכאות של המדינות, של אזורי החסות ושל שבטים של אמריקנים ילידים

סדרות אזוריות: יש להעדיף הפניה לסדרות אלה על פני הפניה לסדרות מדינתיות.

A., A.2d – Atlantic Reporter (Connecticut, Delaware, District of Columbia, Maine, Maryland, New Hampshire, New Jersey, Pennsylvania, Rhode Island, Vermont)

N.E., N.E.2d – North Eastern Reporter (Illinois, Indiana, Massachusetts, New York, Ohio)

N.W., N.W.2d – North Western Reporter (Iowa, Michigan, Minnesota, Nebraska, North Dakota, South Dakota, Wisconsin)

P., P.2d, P.3d – Pacific Reporter (Alaska, Arizona, California, Colorado, Hawaii, Idaho, Kansas, Montana, Nevada, New Mexico, Oklahoma, Oregon, Utah, Washington, Wyoming)

S.E., S.E.2d – South Eastern Reporter (Georgia, North Carolina, South Carolina, Virginia, West Virginia)

S.W., S.W.2d, S.W.3d – South Western Reporter (Arkansas, Kentucky, Missouri, Tennessee, Texas)

So., So. 2d – Southern Reporter (Alabama, Florida, Louisiana, Mississippi)

סדרות אזוריות ומדינתיות: יש להעדיף הפניה לסדרה אזורית (המצויה בשורה עליונה) על פני הפניה לסדרה מדינתית (המצויה בשורה תחתונה). בין סדרות מדינתיות יש להעדיף הפניה לסדרה המצויה בשורה עליונה על פני הפניה לסדרה המצויה בשורה תחתונה.

Alabama –

So., So. 2d

Ala., Ala. App.

Alaska –

P.2d, P.3d

F., F.2d, F. Supp.

Alaska, Alaska Fed.

American Samoa –

Am. Samoa, Am. Samoa 2d

Arizona –

P., P.2d, P.3d

Ariz., Ariz. App.

Arkansas –

S.W., S.W.2d, S.W.3d

Ark., Ark. App.

California –

P., P.2d, P.3d

Cal., Cal. 2d, Cal. 3d, Cal. 4th

Cal. Rptr., Cal. Rptr. 2d

Canal Zone –

F. Supp.

Colorado –

P., P.2d, P.3d

Colo., Colo. App.

Connecticut –

A., A.2d

Conn., Conn. App., Conn. Supp.

Delaware –

A., A.2d

Del., Del. Cas.

District of Columbia –

A.2d

Florida –

So., So. 2d

Fla., Fla. Supp., Fla. Supp. 2d

Georgia –

S.E., S.E.2d

Ga., Ga. App.

Guam –

F. Supp.

Guam

Hawaii –

P.2d, P.3d

Haw., Haw. App.

Idaho –

P., P.2d, P.3d

Idaho

Illinois –

N.E., N.E.2d

Ill., Ill. 2d, Ill. App., Ill. App. 2d,

Ill. App. 3d

Indiana –

N.E., N.E.2d

Ind., Ind. App.

Iowa –

N.W., N.W.2d

Iowa

Kansas –

P., P.2d, P.3d

Kan., Kan. App., Kan. App. 2d

Kentucky -
S.W., S.W.2d, S.W.3d
Ky., Ky. App.

Louisiana -
So., So. 2d
La., La. App.

Maine -
A., A.2d
Me.

Maryland -
A., A.2d
Md., Md. App.

Massachusetts -
N.E., N.E.2d
Mass.

Michigan -
N.W., N.W.2d
Mich., Mich. App.

Minnesota -
N.W., N.W.2d
Minn.

Mississippi -
So., So. 2d
Miss., Miss. Dec.

Missouri -
S.W., S.W.2d, S.W.3d
Mo., Mo. App.

Montana -
P., P.2d, P.3d
Mont.

Navajo Nation -
Navajo Rptr.

Nebraska -
N.W., N.W.2d
Neb., Neb. App.

Nevada -
P., P.2d, P.3d
Nev.

New Hampshire -
A., A.2d
N.H.

New Jersey -
A., A.2d
N.J., N.J.L., N.J. Super.

New Mexico -
P., P.2d, P.3d
N.M.

New York -
N.E., N.E.2d
N.Y., N.Y.2d, N.Y.S., N.Y.S.2d

North Carolina -
S.E., S.E.2d
N.C., N.C. App.

North Dakota -
N.W., N.W.2d
N.D., Dakota

Northern Mariana Islands -
F. Supp.
N. Mar. I.

Ohio -
N.E., N.E.2d
Ohio St., Ohio St. 2d, Ohio St. 3d,
Ohio

Oklahoma -
P., P.2d, P.3d
Okla.

Oklahoma Native Americans -
Okla. Trib.

Oregon -
P., P.2d, P.3d
Or., Or. App.

Pennsylvania -
A., A.2d
Pa., Pa. Super.

Puerto Rico -
P.R., P.R. Offic. Trans.

Rhode Island – A., A.2d R.I.	Vermont – A., A.2d Vt.
South Carolina – S.E., S.E.2d S.C.	Virgin Islands – V.I.
South Dakota – N.W., N.W.2d S.D., Dakota	Virginia – S.E., S.E.2d Va., Va. App.
Tennessee – S.W., S.W.2d, S.W.3d Tenn., Tenn. App.	Washington – P., P.2d, P.3d Wash., Wash. 2d, Wash. App.
Texas – S.W., S.W.2d, S.W.3d Tex.	West Virginia – S.E., S.E.2d W. Va.
Utah – P., P.2d, P.3d Utah, Utah 2d	Wisconsin – N.W., N.W.2d Wis., Wis. 2d
	Wyoming – P., P.2d, P.3d, Wyo.

נספח י:**סדרות עיקריות של פסקי דין אנגליים וקיצוריהן**

בנספח זה הובאו סדרות עיקריות. רשימות מלאות של סדרות פסקי הדין נמצאות ב-
.Bluebook

סדרות מרכזיות: יש להעדיף הפניה לסדרות אלו על פני הפניה לסדרות אחרות.

A.C. – Appeal Cases (1890-date)

App. Cas. – Appeal Cases (1875-1890)

Ch. – Chancery

Ch.D. – Chancery Division

P. – Probate

P.D. – Probate Division

Fam. – Family

Q.B. – Queen's Bench

Q.B.D. – Queen's Bench Division

K.B. – King's Bench

Crim. App. – Criminal Appeal Reports

סדרות נוספות:

W.L.R. – Weekly Law Reports

All E.R. – All England Law Reports

All E.R. (Comm.) – All England Law Reports (Commercial)

Cr. App. R(S) – Criminal Appeal Reports (Sentencing)

Lloyd's Rep. – Lloyd's Law Reports

Lloyd's List L.R. – Lloyd's List Law Reports

The Times – Times Law Reports

T.C. – Tax Cases

Eng. Rep. – English Reports

מפתח עניינים

ההפניות הן למספרי הכללים.

שם המקור..... 34.2	אזכור
הוצאות לאור.....ראו "ספרים: הוצאה לאור"	מבנה..... 1.2
הוראות.....ראו גם "חיקוקים", 13.3, 14	מיקומו..... 1.4
באינטרנט..... 32.3	אזכור חוזר..... 35, 34
הפניה ספציפית..... 2.2	הפניה ספציפית..... 35.6
קיצורים..... נספח ג	חיקוקים..... 35.2, 34.2
החלטות.....ראו גם "חיקוקים", 15	כינוי מקוצר.....ראו "כינוי מקוצר"
באינטרנט..... 32.3	מאמרים..... 35, 34.2
הכנסת..... 9	מאמרים בספרים..... 35.3
הפניה ספציפית..... 2.2	מקורות לועזיים..... 35.7
הליכים	ספרים..... 35, 34.2
הליכי ביניים..... 17.2.2	פסיקה..... 35, 34.2
מספר..... 19.2, 18.2, 17.2.1	שם המקור.....ראו "שם המקור"
סוג..... 19.2, 18.2, 17.2.1, נספח ד	אינטרנט..... 33, 32
קיצורים..... נספח ד	כתובות..... 32.1.3, 32.1.2
שיטת המספור החדשה..... 17.2.3	מקורות בעברית..... 32
הנחיות.....ראו גם "חיקוקים", 13	מקורות לא רשמיים..... 32.2
באינטרנט..... 32.3	מקורות לועזיים..... 33
הנחיות היועץ המשפטי לממשלה.....ראו	מקורות מודפסים..... 32.3
גם "חיקוקים", 13	מקורות רשמיים..... 32.3
קובץ ישן..... 13.2	אמנות.....ראו גם "חיקוקים", 12
הערות סיום	אזכור חוזר..... 35.2
הפניה ספציפית..... 23.8, 22.5.4	הפניה ספציפית..... 2.2
הערות שוליים	שם המקור..... 34.2
הפניה ספציפית..... 23.8, 22.5.4	גמרא..... 27.3
סימון..... 1.5	דברי הכנסת..... 9
קיצורים בהן..... 1.6, נספח א	הצעות חוק.....ראו "הצעות חוק; דברי הכנסת"
הפניה ספציפית	כרכים..... 9.2
באזכור חוזר..... 35.6	שנים..... 9.3
הערות סיום..... 23.8, 22.5.4	דוקטורטים..... 24
הערות שוליים..... 23.8, 22.5.4	באינטרנט..... 32.3
חיקוקים..... 2.2	

31.2	ארצות הברית	23.8	מאמרים
2.2	הפניה ספציפית	2.2	סעיפים בחיקוקים
3.5	חוקי תקציב	23.8, 22.5.3	סעיפים בספרות
7	מנדטוריים	28.3	ספרות חז"ל וספרות רבנית
7.2	באנגלית	22.5	ספרים
8	עותומניים	19.3, 18.5, 17.9	פסיקה
34.2	שם המקור	5, 2	הצעות חוק
25.2, 25.1	חיבורים	35.2	אזכור חוזר
	חיקוקים	9.4	דברי הכנסת
35.2	אזכור חוזר	9.4	דברי הסבר
2.2	הפניה ספציפית	2.2	הפניה ספציפית
31.3, 31.2, 31.1, 30	זרים	7	מנדטוריות
7	מנדטוריים	7.2	באנגלית
7.2	באנגלית		נוסח חדש... ראו "נוסח חדש: הצעות"
8	עותומניים	34.2	שם המקור
2.3	שם		תיקונים עקיפים.. ראו "תיקוני חקיקה: תיקונים עקיפים: הצעות"
34.2	שם המקור	25.3	התכתבויות
2.4	שנים	11	ועדות הכנסת
4, 2	חקיקת משנה	32.3	באינטרנט
2.2	הפניה ספציפית	11	ועדות משנה של הכנסת
7	מנדטורית	32.3	באינטרנט
7.2	באנגלית		חוברות
35.4, 34.3, 34.1	כינוי מקוצר		ראו "ספרים"
	כנסת		כתבי עת..... ראו "כתבי עת: חוברות"
	ועדות	16	חוות דעת
	ראו "ועדות הכנסת"	32.3	באינטרנט
	ועדות משנה		חוקות
	ראו "ועדות משנה של הכנסת"	31.1	ארצות הברית
	פרוטוקולים		חוקי יסוד..... ראו גם "חיקוקים", 2, 3
	ראו "דברי הכנסת"	35.2	אזכור חוזר
	כרכים	34.2	שם המקור
	דברי הכנסת		חוקי תקציב..... ראו "חוקים: חוקי תקציב"
	ראו "דברי הכנסת: כרכים"	3, 2	חוקים
23.5	כתבי עת		ראו גם "חיקוקים", 2, 3
22.4	ספרים	35.2	אזכור חוזר
22.4.2	שמות כרכים	31.3	אנגליה
17.7	פסיקה		

מפריד בין צדדים בפסקי דין 17.5	כתבות .....ראו "מאמרים"
מקורות זרים .....ראו "מקורות לועזיים"	כתבי עת .....ראו גם "מאמרים"
מקורות לועזיים 30, 31	חוברות 23.6
אזכור חוזר 35.7	כרכים 23.5
חיקוקים 30, 31.1, 31.2, 31.3	שמות 23.4
מאמרים 31.7	"להלן" 35.5
מאמרים בספרים 31.8	"לעיל" 35.5
ספרים 31.6	מאמרים 23
פסיקה 30, 31.4, 31.5	באינטרנט 32.2, 32.3
קיצורים ..... נספח ח, נספח ט, נספח י	בספרים 23.10
שם המקור 34.2	אזכור חוזר 35.3
מקרא 27.1	הפניה ספציפית 23.8
משטרת ישראל	מחברים 23.2
פקודות והוראות .....ראו "פקודות"	מקום פרסום .....ראו "כתבי עת",
משנה 27.2	"עיתונות", "ספרים"
משפט עברי 26	עמוד ראשון 23.7
פסקי דין רבניים. ראו "פסיקה: רבנית"	שם המקור 34.2
מתרגמים ..... ראו "ספרים: מתרגמים"	שמות 23.3
נוסח חדש ..... ראו גם "חיקוקים", 3.4.1	שמות משניים 23.3.3
הצעות 3.4.2	שנים 23.9
סדרות ספרים .....ראו "ספרים: סדרות"	מהדרות
סדרות פסיקה 17.6, 18.3	ספרות חז"ל 28.4
קיצורים ..... נספח ז, נספח ט, נספח י	ספרים 22.6, 22.9
ספרות חז"ל 28	מועצת המדינה הזמנית 10
הפניה ספציפית 28.3	מועצת העם 10
מאמרים 29	מחברים .....ראו גם "שמות"
מהדרות 28.4	מאמרים 23.2
ספרים כללים 29	מוסדות 22.2.4
שמות 28.2	ספרים 22.2
ספרות רבנית .....ראו "ספרות חז"ל"	ריבוי מחברים 22.2.2
ספרים 22	תארים 22.2.3
באינטרנט 32.2, 32.3	מכתבים 25.3
הוצאה לאור 22.11	מספרים .....ראו גם "עמוד ראשון",
הפניה ספציפית 22.5	"עמודים"
זרים 31.6	טווח 1.9

19, 18, 17.....	ישראלית.....	23.10	מאמרים בספרים.....
32.3, 19, 18.....	באינטרנט.....	35.3	אזכור חוזר.....
18	בתקליטורים.....	22.9, 22.6.....	מהדרות.....
34.3	כינוי מוקצר.....	22.2	מחברים.....
20	מנדטורית.....	22.8	מתרגמים.....
21	רבנית.....	22.11	סדרות.....
32.3	באינטרנט.....	22.7	עורכים.....
34.2	שם המקור.....	34.2	שם המקור.....
17.10.....	שנים.....	22.3	שמות.....
14	פקודות..... ראו גם "חיקוקים",	22.3.3	שמות משניים.....
32.3	באינטרנט.....	22.9	שנים.....
2.2	הפניה ספציפית.....	24	עבודות.....
ג.....	קיצורים.....	32.3	באינטרנט.....
	צדדים בפסקי דין	34.2	שם המקור.....
	מפריד ביניהם..... ראו "מפריד בין		עורכים..... ראו "ספרים: עורכים"
	צדדים בפסקי דין"		עיתונות..... ראו גם "מאמרים"
	שמות..... ראו "שמות:	23.5	כרכים.....
	צדדים בפסקי דין"	23.4	שמות.....
	צה"ל	23.5.3	תאריכים.....
	פקודות והוראות..... ראו "פקודות"		עמוד ראשון
2.6	קבצי חקיקה.....	23.7	מאמרים.....
5, 3.2	הפניה.....	17.8	פסיקה.....
ב.....	קיצורים.....		עמודים..... ראו גם "עמוד ראשון"
2.7	שנים.....	23.8, 22.5.2, 17.9.....	הפניה ספציפית.....
	קיצורים	17.3	ערכאות.....
א.....	בהערות שוליים.....	20.2	מנדטוריות.....
ג.....	הוראות.....		מקום מושב..... 17.3, נספח ו
ד.....	הליכים.....		קיצורים..... נספח ה
ח.....	מדינות ארצות הברית.....		פסיקה
ו.....	מקומות מושב ערכאות.....	31.4	ארצות הברית.....
ט.....	סדרות פסיקה אמריקניות.....	17.6.4	בכתבי עת.....
י.....	סדרות פסיקה אנגליות.....		בסדרות..... ראו "סדרות פסיקה"
ז.....	סדרות פסיקה ישראליות.....	17.6.3	בספרים.....
ד.....	סוגי הליכים.....	19.3, 18.5, 17.9.....	הפניה ספציפית.....
ה.....	ערכאות.....	31.5, 30	זרה.....

2.7	קבצי חקיקה	פקודות	נספח ג
	תאריכים	צדדים בפסקי דין	17.4.7
15.4	החלטות	קבצי חקיקה	נספח ב
25.3.3	התכתבויות	ראיונות	25.4
16.3	חוות דעת	שירותי בתי הסוהר	
25.3.3	מכתבים	פקודות והוראות	ראו "פקודות"
23.5.3	עיתונות	שירותי כבאות והצלה	
19.4	פסיקה	פקודות והוראות	ראו "פקודות"
25.2	פרסום צפוי	"שם"	35.5
25.4.4	ראיונות	שם המקור	35.4, 34.2, 34.1
27.1	תורה	שמות	1.7
24	תזות	כותבי מכתבים	25.3.2
32.3	באינטרנט	כתבי עת	23.4
34.2	שם המקור	מאמרים	23.3
6, 2	תזכירי חוק	מחברים	23.2, 22.2.3, 22.2.1
35.2	אזכור חוזר	מראיינים	25.4.2
2.2	הפניה ספציפית	נמענים	25.3.2
34.2	שם המקור	ספרות חז"ל	28.2
3.2	תיקוני חקיקה	ספרים	22.3
3.3	תיקונים עקיפים	צדדים בפסקי דין	17.4, 1.7
5.2	הצעות	שמות כרכים	22.4.2
	תיקונים עקיפים	שמות משניים	23.3.3, 22.3.3
	ראו "תיקוני חקיקה: תיקונים עקיפים"	שנים	ראו גם "תאריכים"
27.3	תלמוד בבלי	דברי הכנסת	ראו "דברי הכנסת: שנים"
27.4	תלמוד ירושלמי	חיקוקים	2.5, 2.4
27.1	תנ"ך	לועזיות	2.5
	תפקידים	מאמרים	23.9
25.3.2	כותבי מכתבים	ספרים	22.9
22.2.3	מחברים	עבריות	2.4, 1.10
25.4.3	מראיינים	פסיקה	17.10
25.3.2	נמענים		